

Міністерство освіти і науки України
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

Кафедра української та зарубіжної літератури

Марія ЛАВРУСЕНКО

Історія української літератури
II пол. XIX ст. (70–90-і роки)

*Навчально-методичний посібник для студентів
факультету філології та журналістики*

Кропивницький - 2020

УДК 82
ББК 83.3 (4Укр)1
Л13

Лаврусенко М. Історія української літератури II пол. XIX ст. (70-90-і роки). Навчально-методичний посібник / Марія Лаврусенко. – Кропивницький: ФОП Піскова М.А., 2020. – 68 с.

Рецензенти:

*доктор філологічних наук, професор Михида С.П.
кандидат філологічних наук, доцент Буряк О.Ф.*

Рекомендовано методичною радою
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету
імені Володимира Винниченка
(протокол № 7 від 25 червня 2019 р.)

ББК 83

© Лаврусенко Марія Іванівна, 2020

З М І С Т

Структура програми навчальної дисципліни «Історія української літератури II пол. XIX ст. (70-90-і роки)». Опис предмета навчальної дисципліни	4
Мета та завдання вивчення курсу	4
Програма курсу	5
Структура залікового кредиту та тематичне планування	7
Теми практичних занять	9
Теми самостійної роботи	9
Методи навчання і контролю. Оцінювання навчальної діяльності	10
Рекомендована література	14
Список творів для обов'язкового прочитання	19
Твори для вивчення напам'ять	20
Плани практичних занять, завдання самостійної роботи	26
Перелік екзаменаційних (залікових) питань	64

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Історія української літератури II пол. XIX ст. (70-90-і роки)»

ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
денна форма навчання		
Кількість кредитів – 5	Шифр галузі: 01	Нормативна
Модулів - 5	Галузь знань: Освіта/Педагогіка	Рік підготовки: 2-й
Змістових модулів – 3	Код спеціальності: 014	Семестр: 3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання:	Найменування спеціальності: Середня освіта	Лекції: 34 год.
Загальна кількість годин – 135	Шифр предметної спеціальності: 014.01	Практичні: 34 год.
Тижневих годин: Аудиторних: 5 Самостійної роботи: 6,4	Предметна спеціальність: Середня освіта (Українська мова і література)	Самостійна робота: 67 год.
	Освітній ступінь: бакалавр	Індивідуальні завдання: Вид контролю: Залік диференційований

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%) для денної форми навчання – 1,1:1

МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ КУРСУ

Мета: поглибити уявлення студентів про основні закономірності розвитку історико-літературного процесу II пол. XIX ст. (70-90-их років) й розуміння літератури як форми художнього пізнання та упорядкування дійсності; доповнити знання про надбання української літератури цього періоду в контексті світової культури; зацікавити студентів художнім твором як специфічним засобом пізнання світу й себе в ньому; поглибити навички аналізу художнього тексту з погляду індивідуальної творчої манери (стилю) автора в контексті цього періоду та з позицій новітніх методик прочитання тексту; розвивати у студентів творче самостійне мислення, естетичний смак.

Завдання: познайомити студентів із загальними закономірностями розвитку прози, драматургії та поезії II пол. XIX ст. (70-90-х років); визначити місце доробку І. Нечуя-Левицького, П. Мирного, Б. Грінченка та ін. в контексті української прози, окреслити шляхи аналізу програмових творів авторів; охарактеризувати умови заснування першого українського професійного театру, проаналізувати драматургічну спадщину М. Кропивницького, М. Старицького, І. Тобілевича (Карпенка-Карого); розкрити тематичну, жанрову та стильову багатогранність творчості І. Франка.

ПРОГРАМА КУРСУ

Змістовий модуль I Проза

Вступ. Загальна характеристика суспільно-економічної ситуації 70-90-х років XIX ст. Літературна дискусія 1872–1878 рр. і 1892–1893 рр. про шляхи розвитку української літератури. Філософсько-естетичні засади реалізму. Здобутки української реалістичної школи.

Життєвий і творчий шлях Івана Нечуя-Левицького. Тема інтелігенції у романі «Хмари». Проблема духовного занепаду українського селянства після реформи 1861 року у повісті «Кайдашева сім'я». Історичні повісті «Князь Єремія Вишневецький», «Гетьман Іван Виговський».

Життєвий і творчий шлях Панаса Мирного. Соціально-психологічний роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»: творча історія, джерела, проблематика роману, образна система, особливості композиції. Роман «Повія». Історія написання та друку. Особливості психологізму. Композиція твору. Засоби інтриги. Трагічний образ Христі, зображення її внутрішнього світу. Драматичні твори Панаса Мирного. Драма «Лимерівна».

Художня спадщина Б. Грінченка – письменника і громадського діяча. Поетичний доробок митця: збірки «Пісні Василя Чайченка», «Під сільською стріхою», «Під хмарним небом», «Пісні та думи», «Хвилини» та ін. Прозова спадщина. Діалогія із селянського життя («Під тихими вербами», «Серед темної ночі»). Мала проза Б. Грінченка про дітей («Олеся», «Кавуни», «Украла»).

Жіноча проза. Наталя Кобринська. Життєвий і творчий шлях письменниці. Організація жіночого руху. Проблематика та художні особливості повісті «Дух часу». **Олена Пчілка.** Життєвий і творчий шлях. Громадська діяльність. Повість «Товаришки».

Змістовий модуль II

Драматургія

Особливості розвитку українського театру II пол. XIX ст. Умови розвитку драматургії і театру в другій половині XIX століття. Активізація аматорського руху в Україні. Створення українського професійного театру. Трупа корифеїв та її діяльність (І. Карпенко-Карий, М. Кропивницький, М. Старицький, М. Заньковецька, М. Садовський, П. Саксаганський). Здобутки української драматургії.

Життєвий і творчий шлях Михайла Старицького. Роль митця у створенні та функціонуванні першого українського професійного театру. Новаторство М. Старицького-поета. Драматургія М. Старицького. Проблема творчої особистості у драмі «Талан». Драма «Не судилось» («Панське болото»). Прозова творчість М. Старицького (повість «Оборона Буші»).

Життєвий і творчий шлях Івана Тобілевича (Карпенка-Карого). Драматургічне новаторство І. Тобілевича (Карпенка-Карого). Жанрова різноманітність творчості. Соціально-психологічні комедії: формування психології вітчизняних мільйонерів у п'єсах «Сто тисяч», «Хазяїн». Трагікомічні мотиви в комедії «Мартин Боруля». Проблема батьків і дітей у драмі «Суєта». Героїко-романтичні твори: трагедія неординарної особистості в конкретно-історичних умовах у п'єсі «Сава Чалий».

Життєвий і творчий шлях Марка Кропивницького. Традиції української драматургії та новаторство в драмах М. Кропивницького, злободенність тематики, поєднання реалізму з мелодраматизмом («Доки сонце зійде, роса очі виїсть», «Дай серцю волю, заведе в неволю»). «Чеховський» тип ліричної героїні у драмі «Олеся». Водевіль. Сатиричне спрямування водевілю «По ревізії».

Змістовий модуль III

Поезія. І. Франко

Розвиток української поезії 70-90-х років XIX ст. Поетична творчість М. Старицького, Я. Щоголіва, П. Грабовського.

Життєвий і творчий шлях Івана Франка. Життєпис І. Франка: 1856–1916 рр. . Збірка «З вершин і низин» як етапне явище в історії української літератури. Мотиви й образи у збірці інтимної лірики «Зів'яле листя». Філософське переосмислення біблійних тем і мотивів у збірці «Мій Ізмарагд». Роман виховання «Лель і Полель», реалістичні й романтичні мотиви у творі. Новаторство в розкритті соціальної психології буржуа в повісті «Воа constrictor». Модерністські тенденції в повісті «Сойчине крило». Психологізм повісті «Перехресні стежки». Історична повість «Захар Беркут». Проблема вибору в поемі «Іван Вишенський». Символіко-філософська структура поеми «Мойсей». Фольклорна основа сюжету, психологічна наповненість образів у драмі «Украдене щастя». Літературно-критичні праці («Література, її завдання і найважливіші ціхи», «Із секретів поетичної творчості»).

СТРУКТУРА ЗАЛКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ ТА ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Разом	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота (опрацювання матеріалів лекцій, підготовка до практичних занять)	Самостійна робота (вивчення тем, які не розглядалися на аудиторних заняттях)
Змістовий модуль I. Проза					
Тема 1. Вступ. Загальна характеристика суспільно-економічної ситуації 70-90-х років XIX ст. Літературна дискусія 1872–1978 рр. і 1892–1893 рр. про шляхи розвитку української літератури. Філософсько-естетичні засади реалізму. Здобутки української реалістичної школи.	9	2	2	5	
Тема 2. Життєвий і творчий шлях І. Нечуя-Левицького. Повість-хроніка «Хмари». Жанрова специфіка. Алегорія назви. Українська інтелігенція у творі. Образи сільських людей. Особливості викладової форми твору.	10	2	2	4	2
Тема 3. Повість «Кайдашева сім'я»: проблематика; система образів; українознавство у творі; функції сміху; художні особливості. Історична повість «Гетьман Іван Виговський»	7	2	2	3	
Тема 4. Життєвий і творчий шлях Панаса Мирного. Формування світогляду. Роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»: історія написання, композиція, проблематика, конфлікт твору. Образ «пропащої сили».	9	2	2	4	
Тема 5. Роман «Повія», композиція, соціальне середовище, образ Христі, художні особливості. Повість «Лихі люди». Оповідання «Лови»	8	2	2	3	1
Тема 6. Борис Грінченко: громадсько-культурна діяльність, літературна спадщина. Діалогія «Серед темної ночі», «Під тихими вербами»: проблематика, система образів, поетика. Оповідання про дітей.	6	2	2	2	
Разом за I модуль	48	12	12	21	3
Змістовий модуль II. Драматургія					
Тема 7. Розвиток і становлення українського професійного театру. Заснування першого професійного театру в Єлисаветграді. Діяльність корифеїв. Тематична та жанрова специфіка української драматургії 70-90-х років XIX ст.	9	2	2	5	
Тема 8. Михайло Старицький. Характеристика громадської та літературної діяльності. М.Старицький і перший український професійний театр. Драма «Талан»:	7	2	2	2	1

проблематика, особливості конфлікту, образ Марії Лучицької, особливості мовних партій. Драма «Не судилось» (Панське болото»). Історична повість «Оборона Буші».					
Тема 9. Марко Кропивницький. Життєвий і творчий шлях. Проблематика психологічної драми «Олеся». Специфіка конфлікту. Образ головної героїні. Ідейно-художній аналіз драми «Доки сонце зійде, роса очі виїсть», комедії «По ревізії» та ін.	7	2	2	2	1
Тема 10. Іван Тобілевич (Карпенко-Карий). Життєвий і творчий шлях. Формування світогляду. Громадсько-політична діяльність. Творчий доробок. Комедія «Мартин Боруля»: проблематика, конфлікт, образна система. Соціально-психологічні комедії «Сто тисяч», «Хазяїн».	9	2	2	5	
Тема 11. Героїко-романтична трагедія І. Тобілевича «Сава Чалий»: історична основа, особливості зовнішнього конфлікту, переростання зовнішнього конфлікту у внутрішній, глибина психологічної характеристики Сави Чалого, неоромантизм твору.	8	2	2	3	1
Разом за II модуль	40	10	10	17	3
Модуль III. Поезія. I. Франко					
Тема 12. Розвиток української поезії: провідні мотиви, образи, поетика. Творчість М. Старицького, П. Грабовського, Я. Щоголіва.	6	2	2	1	1
Тема 13. І. Франко. Життєвий і творчий шлях. Еволюція світогляду. Масштаб і якість творчої спадщини.	9	2	2	5	
Тема 14. Збірка «З вершин і низин»: композиція, провідні мотиви й образи, ліричний герой. Ідейно-художній зміст поезій «Гімн», «Каменярі». Здобутки І.Франка у жанрі сонету.	9	2	2	5	
Тема 15. Збірка «Зів'яле листя»: жанрово-композиційні особливості, рух почуття ліричного героя, народнопоетичні мотиви, ідейно-художній зміст поезії «Чого являєшся мені...». Збірка «Мій Измарагд»: композиція, жанрова розмаїтість, ліричний герой, худ. особливості поезій циклу «Поклони», християнські, староруські мотиви циклів «Паренетікон», «Притчі», «Балади».	6	2	2	1	1
Тема 16. Проза І.Франка (загальна характеристика). Повість «Перехресні стежки»: композиція, зовнішній і внутрішній конфлікт, система образів, психологізм. Повісті «Лель і Полель», «Воа constrictor».	5				5
Тема 17. Повість-новела «Сойчине крило»: проблема «цілості» (гармонійності) людини, мистецтва. Особливості композиції, система символів, образи Мані і Массіно. Драма «Украдене щастя».	6	2	2	2	
Тема 18. Поема І.Франка «Мойсей». Філософська основа. Ідейно-художнє навантаження Вступу. Зовнішній і внутрішній конфлікт у творі. Образ Мойсея. Поема «Іван Вишенський».	6	2	2	2	

Разом за III модуль	47	12	12	16	7
Разом	135	34	34	54	13

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Соціально-економічне, політичне та культурне життя України II пол. XIX ст. (70-90 рр.). Особливості розвитку українського літературного процесу II пол. XIX ст. (70-90 рр.).	2
2	Утвердження об'єктивно-епічної манери у творах І. Нечуя-Левицького. Повість з життя інтелігенції «Хмари»	2
3	Соціально-побутові повісті І. Нечуя-Левицького. Повість «Кайдашева сім'я»	2
4	Соціально-психологічний роман П. Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні»: творча історія	2
5	Роман П. Мирного «Повія»	2
6	Багатогранність творчої діяльності Бориса Грінченка. Діалогія про село «Серед темної ночі», «Під тихими вербами»	2
7	Становлення та розвиток українського професійного театру. Розвиток драматургії 70-90-х років XIX ст.	2
8	Новаторство драми М. Кропивницького «Олеся»	2
9	М.Старицький. Драма «Талан»:	2
10	І. Тобілевич (Карпенко-Карий). Трагікомедія «Мартин Боруля»	2
11	Героїко-романтична трагедія І. Тобілевича (Карпенко-Карого) «Сава Чалий».	2
12	Життєвий і творчий шлях І. Франка.	2
13	Поетична спадщина І. Франка. Збірка «З вершин і низин»	2
14	Поетична спадщина І. Франка. Збірка «Зів'яле листя».	2
15	Поетична спадщина І. Франка. Збірка «Мій ізмарагд»	2
16	Модерністські тенденції у повісті І. Франка «Сойчине крило»	2
17	Філософська поема І. Франка «Мойсей»	2
Разом		34

ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Українська література II пол. XIX ст. в суспільному та мистецькому контексті.	5
2	Повість І. Нечуя-Левицького «Хмари». Тема інтелігенції.	6
3	І. Нечуй-Левицький. «Кайдашева сім'я». Історична повість «Гетьман Іван Виговський»	3
4	Соціально-психологічний роман П. Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні».	2
5	Образ «пропашої сили» в романі П. Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні».	2
6	Роман П. Мирного «Повія». Художня специфіка твору. Повість	4

	«Лихі люди». Оповідання «Лови»	
7	Б. Грінченко. ДIALOGIA «Серед темної ночі», «Під тихими вербами». Оповідання про дітей.	2
8	Розвиток і становлення українського професійного театру. Тематична та жанрова специфіка української драматургії 70-90-х років XIX ст.	5
9	М.Старицький і перший український професійний театр. Драма «Талан». Драма «Не судилось» («Панське болото»). Повість «Оборона Буші».	3
10	М. Кропивницький. Драма «Олеся». Драма «Доки сонце зійде, роса очі виїсть». Комедія «По ревізії»	3
11	І. Тобілевич (Карпенко-Карий). Комедія «Мартин Боруля». Соціально-психологічні комедії «Сто тисяч», «Хазяїн».	5
12	І. Тобілевич (Карпенко-Карий). Героїко-романтична трагедія «Сава Чалий». Проблема вибору в творі.	3
13	Розвиток української поезії: провідні мотиви, образи, поетика. Творчість М. Старицького, П. Грабовського, Я. Щоголіва.	2
14	І. Франко. Життєвий і творчий шлях.	5
15	І. Франко. Поезія. Збірка «З вершин і низин»	5
16	І. Франко. Збірка «Зів'яле листя»	1
17	І. Франко. Збірка «Мій Ізмарagd»	2
18	І. Франко. Повісті «Перехресні стежки», «Лель і Полель», «Воа constrictor».	5
19	І. Франко. ПОВІСТЬ-НОВЕЛА «Сойчине крило». Драма «Украдене щастя»	2
20	І. Франко. Філософські поеми «Мойсей», «Іван Вишенський»	2
Разом		67

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА КОНТРОЛЮ

Методи навчання

Словесні: бесіда на практичних заняттях і при перевірці самостійної роботи, колоквиум.

Практичні: виконання завдань репродуктивного та творчого змісту з тем практичних занять

Методи контролю

Опитування, тестування, написання контрольної роботи.

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Студенти повинні знати:

- найважливіші факти літературного руху 70–90-х рр. XIX ст.;
- суспільну роль художньої літератури цього періоду;
- найвизначніші біографічні відомості про письменників (І. Нечуя-Левицького, Панаса Мирного, Бориса Грінченка, М. Старицького, І. Тобілевича (Карпенка-Карого), М. Кропивницького, І. Франка);
- місце і значення кожного твору в доробку письменника та літературному процесі цього періоду;

- типову (історичну та загальнолюдську) функцію головних дійових осіб вивчених текстів;
- визначальні ознаки понять: соціальна повість, соціально-побутова повість, соціально-психологічна повість, соціально-психологічний роман;
- жанри драматичних творів (драма, трагедія, комедія, трагікомедія, водевіль), засоби зображення характеру в драматичному творі;
- жанри поетичних творів, художні засоби (тропи);
- поняття: конфлікт, прототип і художня типізація.

Студенти повинні вміти:

- виявляти основні, провідні ознаки й доміанти творів, характеризувати художні особливості митця на різних етапах його творчого шляху, індивідуальний стиль, основні світоглядні ідеї письменника;
- аналізувати твір з урахуванням його художньої, естетичної та ідейної цілісності, авторської позиції, сучасного прочитання;
- розкривати основні проблеми творів;
- зіставляти різні погляди на творчість письменника, виявляти здатність доказувати, аргументувати свої твердження про твір;
- користуватися джерелами (монографіями, статтями, енциклопедіями, довідниками, словниками термінів тощо); готувати доповіді, реферати чи дослідження-повідомлення проблемного характеру на літературну тему.

Критерії оцінювання знань студентів:

Оцінка (А) «відмінно» ставиться, якщо студент показав:

- повне знання розвитку літературного процесу II Пол. XIX ст. (70-90-і роки) в культурно-історичному контексті епохи;
- чітке знання жанрових форм, вміння співвідносити типологічно схожі явища української літератури та зарубіжних літератур;
- термінологічно точне знання літературознавчих понять, їх правильне застосування;
- вільно використовує набуті теоретичні знання під час аналізу практичного матеріалу;
- вміння дати розгорнуту, логічно побудовану відповідь, яка демонструє ерудицію і глибокі знання студента, відповідає вимогам культури мови.

Оцінка (В) «добре» ставиться, якщо студент показав:

- загальне знання розвитку літературного процесу II пол. XIX ст. (70-90-і роки) в культурно-історичному контексті епохи;
- термінологічно точне знання літературознавчих понять, але недостатнє вміння їх застосування;
- вміння висловлювати свої міркування з приводу тих чи інших літературознавчих проблем, але припускається певних неточностей і помилок у логіці викладу теоретичного матеріалу або при аналізі практичного.

Оцінка (С) «добре» ставиться, якщо студент показав:

- загальне знання розвитку літературного процесу II пол. XIX ст. (70-90-і роки) в культурно-історичному контексті епохи;
- вміння аналізувати текст, проводити порівняльний аналіз творів недостатні, не спираються на літературознавчі знання;

- вміння дати розгорнуту логічну відповідь, але бракує чіткої аргументації, мають місце мовні огріхи;
- практичні навички поступаються теоретичній підготовці; домінує репродуктивний тип відповіді.

Оцінка (Д) «задовільно» ставиться, якщо студент показав:

- неповне знання розвитку літературного процесу II пол. XIX ст. (70-90-і роки) в культурно-історичному контексті епохи;
- у визначенні термінології допущені недоречності і невідповідності, недостатні вміння її застосування на практиці;
- недостатньо сформовані вміння аналізувати текст, висловлюючи своє ставлення до тих чи інших літературознавчих проблем, проводити порівняльний аналіз творів;
- відповідь неповна, основні положення недостатньо аргументовані, допущені мовні помилки.

Оцінка (Е) «задовільно» ставиться, якщо студент показав:

- неточності у знаннях курсу історії української літератури II пол. XIX ст. (70-90-і роки), відсутність вмінь оцінювати факти та явища літературного характеру;
- слабкі навички самостійного аналізу теоретичних, практичних проблем, запропонованих студенту;
- задовільні навички ведення наукової дискусії;
- відповідь неповна, основні положення слабо аргументовані, допущені мовні помилки; неточності у знаннях.

Оцінка (FХ) «незадовільно» ставиться, якщо студент показав:

- слабкі знання з історії української літератури II пол. XIX ст. (70-90-і роки), не опанував наукові першоджерела, художні тексти, літературно-критичні матеріали;
- низький рівень знань з теорії літератури;
- поверхова відповідь, наявність грубих помилок у фактичному матеріалі, мова бідна, невиразна.

Оцінка (Х) «незадовільно» ставиться, якщо студент показав:

- відсутність знань з історії української літератури II пол. XIX ст. (70-90-і роки);
- відсутність загально-гуманітарного та наукового мислення;
- відсутність практичних навичок.

Розподіл балів, які отримують студенти*

Диференційований залік

						Поточне оцінювання та самостійна робота				Сума
Змістовий модуль N 1		Змістовий модуль N 2		Змістовий модуль N 3		Поезія напам'ять	Тестова робота за змістом курсу			
T1...T6	ср	T7...T11	ср	T12...T17	ср					
24	5	20	5	24	5	7	10			100
29		25		29						

T1,T2...T5 – теми змістових модулів, ср – самостійна робота.

*За кожне практичне заняття студент може набрати 4 бали (максимально за 17 занять – 68 балів). Тестова робота за змістом курсу оцінюється 10 балами, самостійні роботи – 5 балами (максимально за 3 самостійні роботи – 15 балів), виразне читання поезій напам'ять – 7 балів. За шкалою оцінювання визначається оцінка студента за національною шкалою і шкалою ECTS.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчаль на діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (екзамен)	Оцінка за національною шкалою (залік)
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C	задовільно	
64 – 73	D		
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Методичне забезпечення дисципліни:

1. Лаврусенко М.І. Історія української літератури II половини XIX століття (70-90-і роки) / М.І. Лаврусенко. – Кропивницький: ФОП Піскова М.А., 2019. – 68 с.

Основна література до курсу:

1. Єфремов С. Історія українського письменства / С. Єфремов. – Київ, 1995.
2. Історія української літератури XIX ст.: У 2 кн. – Книга друга / За ред. М.Г.Жулинського. – К.: «Либідь», 2006.
3. Історія української літератури XIX ст.: У 3 кн. – Книга третя / За ред. М.Т.Яценка. – К.: «Либідь», 1997.
4. Історія української літератури 70–90 рр. XIX ст.: У 2 кн. / За ред. О.Д. Гнідан. – К.: Вища школа, 2003. – Кн. I, II.
5. Погребенник В. Українська література кінця XIX століття: творчість чільних репрезентантів / Володимир Погребенник // Українська мова та література. – 2004. – № 21–24.

Додаткова література до курсу:

1. Абрамова І. Біля витоків української ідеї (Нечуй-Левицький і формально-національний напрям) / І. Абрамова // Слово і час. – 1999. – №12. – С. 56–58.
2. Антологія української поезії: У 6-ти т. – К., 1984.
3. Багінська Ю. Поема Івана Франка «Мойсей» як заповіт українському народові / Ю.Багінська // Дивослово. – 1996. – №8. – С. 22–28.
4. Басс І. І., Каспрук А. А. Іван Франко: Життєвий і творчий шлях / І. І. Басс, А. А. Каспрук. – К., 1983.
5. Білецький О. Зібрання праць: У 5 т. / О. Білецький. – К., 1964. – Т.2. 5.
6. Бондаренко Ю. «Кайдашева сім'я» І Нечуя-Левицького в контексті національного виховання школярів / Ю.Бондаренко // Дивослово. – 1998. – №9.
7. Брайко О. Художні особливості роману І. Франка «Перехресні стежки» / О. Брайко // Українська мова та література (газета). – 1998. – №10 (74).
8. Василько В. Микола Садовський і його театр / В.Василько. – К., 1962.
9. Вієвський В. Поетика комедійної творчості І. Карпенка-Карого / В. Вієвський. – К., 1995.
10. Власенко В. Художня майстерність І. Нечуя-Левицького / В. Власенко. – К., 1969.
11. Возняк М. Нариси про світогляд Івана Франка / М. Возняк. – К., 1955.
12. Гаєвська Л. О. Грінченко і художня еволюція української прози / Л. О.Гаєвська // Рад. літературознавство. – 1989. – №1.
13. Гаєвська Н. М. Вивчення творчості П. А. Грабовського в школі / Н. М.Гаєвська. – К., 1989.
14. Гаєвська Н. М. Павло Грабовський: Нарис життя і творчості / Н. М. Гаєвська. – К., 1994.
15. Галабутська Г. Життєві і творчі обрії Карпенка-Карого / Г. Галабутська // Дивослово. – №12. – 1995. – С. 44–45.
16. Горак Р. «Тричі мені являлася любов». Повість-есе / Р. Горак. – К, 1983.
17. Гординський С. Мойсей – сумління свого народу / С. Гординський // Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики XX ст.: В 4-х кн. – К., 1994. – Кн.1. – С. 80–83.
18. Горик Н. Тематичні розробки уроків з української літератури. 10 клас /Н.Горик// Дивослово. – 1997. – №7, №9.

19. Горленко В. «Повія», роман Панаса Мирного /В.Горленко// Історія української літературної критики та літературознавства: Хрестоматія У 3-х кн. – Кн.2. – К., 1998.
20. Грицай М. С. Панас Мирний: Літературний портрет / М. С.Грицай. – К., 1986.
21. Грінченко Б., Драгоманов М. Діалоги про українську національну справу / Б. Грінченко, М. Драгоманов. – К., 1994.
22. Гундарова Т. І. Проявлення Слова. Дискурс раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація / Т. І. Гундарова. – Львів, 1997.
23. Гусар Стук С. Реабілітація «Хмар» Івана Нечуя-Левицького / С. Гусар Струк // Літературознавство (III міжнародний конгрес україністів). – К., 1996. – С. 389–398.
24. Дем'янівська Л. С. І.Тобілевич (Карпенко-Карий) / Л. С. Дем'янівська. – К., 1995.
25. Демчук О. Багата палітра прози І.С. Нечуя-Левицького / О. Демчук // Українська мова і література в школі. – 2001. – №4. – С. 26–28.
26. Денисюк І. Любовні історії української белетристики / І. Денисюк // Український декамерон. Книга перша. – К., 1993. – С. 382–388
27. Денисюк І. Речник національної ідеї / І. Денисюк / Дзвін. – 2006. – №8. – С. 103–111.
28. Дорошкевич О. Іван Тобілевич Карпенко-Карий. (1845–1907) / О. Дорошкевич / Тобілевич І. (Карпенко-Карий). Вибрані твори. – К., 1930.
29. Дурылин С. Мария Заньковецкая / С. Дурылин – К., 1982.
30. Єфремов С. (Грінченко) / С. Єфремов // Літературно-критичні статті. – К., 1993.
31. Єфремов С. Карпенко-Карий (І. К. Тобілевич) Критико-біографічний нарис/ С. Єфремов. – К., 1924.
32. Єфремов С. Щоденники. 1923–1929 / С. Єфремов. – К., 1997.
33. Жиденко Г. «Перехресні стежки»Івана Франка в 10 класі / Г. Жиденко // Українська література в загальноосвітній школі. – 1999. – №6. – С. 6–15.
34. Жук Н. Є. Проза Івана Франка / Н.Є. Жук. – К.,1977.
35. Зборовська Н. Український світ у творчості Нечуя-Левицького: гендерний підхід / Н. Зборовська / Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та коледжах. – 2000. – №5. – С. 54–65.
36. Зеров М. «Непривітаний співець» (Я. Щоголів) // Зеров М.. – Твори у двох томах. – Т.2. – К., 1990. – С. 294–323.
37. Зеров М. Франко-поет // Твори: У 2-х т./ М. Зеров. – К., 1991. – Т.1.
38. Зінченко Н.І. «Мета ясна й проста – народ й Україна» / Н. І. Зінченко // Слово і час. – 1991. – №8. – С. 42–47.
39. Зубак Л. «Чеховський» тип драматичної героїні у п'єсі Марка Кропивницького «Олеся» / Л. Зубак // Наукові записки. – Серія: Філологічні науки (літературознавство). – Вип. 50. – Кіровоград, 2003. – С. 120–129.
40. Зубков В. Михайло Петрович Старицький / В. Зубков / Поетичні твори. драматичні твори. – К., 1987.
41. Із щоденників Б.Грінченка // Жовтень. – 1970. – №1.
42. Ільницький О. Конфлікт між козацьким і селянським світоглядом у романі «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» / О. Ільницький // Слово і час. – 1990. – №4. – С. 50–57.
43. Киричок М. П. Марко Кропивницький: Літературний портрет / М. П. Киричок. – К., 1985.
44. Кодак М. П. Психологізм соціальної прози / М. П. Кодак. – К., 1980.
45. Комишанченко М. П. Михайло Старицький: Літературний портрет / М. П. Комишанченко – К., 1968.
46. Кузнецов Ю. Б. Розвиток психологізму в укр. прозі кінця ХІХ – поч. ХХ ст. / Ю. Б.Кузнецов / Проблеми історії та теорії реалізму укр. літератури ХІХ – поч. ХХ ст. – К., 1991.
47. Куценко Л. «Народу самосійні діти...» / Л. Куценко. – Кіровоград: Спадщина, 2005.

48. Куценко Л. Стежками «Хутора Надії» / Л. Куценко. – Кіровоград: «Імекс-ЛТД», 2007.
49. Логвиненко Н. Народнопоетична основа поезій збірки І. Франка «Зів'яле листя» / Н. Логвиненко // Українська література в загальноосвітній школі. – 1999. – №4. – С. 26–32.
50. Маланюк Є. Франко незнаний / Є. Маланюк. Книга спостережень. – Торонто, 1962.
51. Мамонтов Я. Драматургія І.Тобілевича / Я. Мамонтов / Тобілевич І. Твори: В 6-ти т. – Т.6. – К., 1931.
52. Мар'яненко І. Минуле українського театру / І. Мар'яненко. – К., 1954.
53. Марко Лукич Кропивницький: Зб. статей, спогадів і матеріалів. – К., 1995.
54. Мар'яненко М. Л. Кропивницький та його театр / М. Л. Мар'яненко / Минуле українського театру. – К., 1954.
55. Мельник Я. З останнього десятиліття Івана Франка / Я. Мельник. – Львів, 1999.
56. Міщук Р. С. Реалізм Панаса Мирного і проблема художньої розповіді / Р. С. Міщук / Проблеми історії та теорії реалізму української літератури ХІХ – поч. ХХ ст. – К., 1991.
57. Моренець В. Народництво – позитивізм – модернізм / В. Моренець // Слово і час. – 2000. – №1. – С. 35–40.
58. Мороз Л.З. Марко Кропивницький // Кропивницький Марко. Драматичні твори/ Л. З. Мороз. – К., 1990. – С. 5–78.
59. Мороз О. Н. Іван Франко: Семінарій / О. Н. Мороз. – К., 1977.
60. Павличко Д. З глибини душі / Д. Павличко / Франко Іван. Зів'яле листя. – К., 1985.
61. Павличко Д. Заповідь Пророка / Д. Павличко // Літературна Україна. – 2006. – 27 квітня, 4 травня.
62. Панченко В. «Являйся, зіронько, мені...» / В. Панченко / Панченко В. «Так ніхто не кохав...». – Кіровоград, 1997. – С. 36–41.
63. Панченко В. Любов і боротьба адвоката Рафаловича (повість Івана Франка «Перехресні стежки») / В. Панченко. – Кіровоград, 1999.
64. Панченко В. Особливості українського літературного життя II половини ХІХ століття / В. Панченко // Укр. мова і література в загальноосвітніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах, 2003. – №2, №3, №5
65. Панченко В.Є. «Так ніхто не кохав...» (10 шедеврів української любовної лірики і новели про них) / В. Є. Панченко. – Кіровоград, 1997.
66. Панченко В.Є. Поет революційного гарту: До 125-річчя від дня народження П.Грабовського / В. Є. Панченко. – К., 1989.
67. Пахаренко В. Основи теорії літератури / В. Пахаренко. – К.: «Генеза», 2007. – С. 190–202.
68. Пивоваров М. П. Майстерність психологічного аналізу (роман «Повія» Панаса Мирного) / М. П. Пивоваров. – К., 1960.
69. Пільгук І. Вступна стаття / І. Пільгук / Кропивницький М. Твори: У 6-ти т. – К., 1958.
70. Пільгук І. Класична спадщина Бориса Грінченка / І. Пільгук/ Грінченко Б. Твори: У 2 т. – К., 1963. – Т.1.
71. Погрібний А. Борис Грінченко: Нарис життя і творчості / А. Погрібний. – К., 1988.
72. Походжук Д. Лицар української ідеї крізь призму сьогодення (До 160-річчя від дня народження І.Нечуй-Левицького) / Д. Походжук // Літ. Україна. – 1998. – 26 листопада.
73. Приходько І. Іван Нечуй-Левицький проти «орбрусенія» народів / І. Приходько // Березіль. – 1997. – №9-10. – С. 156–165.
74. Пчілка О. Михайло Петрович Старицький / О. Пчілка // Київ. – 1991. – №12.
75. Рильський М. Т. Франко – поет / М. Т. Рильський / Рильський М. Т. Статті про літературу. – К., 1980.
76. Саксаганський П. Думки про театр/ П. Саксаганський. – К., 1955.
77. Салига Т. «Ні, я не кинув каменярьський молот» / Т. Салига // Дзвін. – 2006. – №8. – С. 112–122.

78. Свербилова Т. Уроки «Хазяїна» наприкінці ХХ ст. / Т. Свербилова // Слово і час. – 1998. – №3. – С. 61–64.
79. Сиваченко М. Історія створення роману «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» / М. Сиваченко. – К., 1957.
80. Сиваченко М.Є. Корифей української прози / М. Є. Сиваченко. – К., 1967.
81. Сиваченко М.Є. Над текстами українських письменників / М. Є. Сиваченко. – К., 1985.
82. Сидоренко В. Робота з текстом комедії І.Карпенка-Карого «Хазяїн» / В. Сидоренко // Дивослово. – 1995. – №9. – С. 38–40.
83. Скуратівський В. І. Нечуй-Левицький (Прспект до майбутньої дисертації) / В. Скуратівський // Дивослово. – 1998. – №12.
84. Смоленчук М. К. Марко Кропивницький і його рідний край / М. К.Смоленчук. – К., 1971.
85. Сокирко Л. Г. М. П. Старицький. Критико-біографічний нарис / Л. Г. Сокирко. – К., 1960.
86. Спогади про Марка Кропивницького. Зб.– К., 1990.
87. Спогади про Миколу Садовського. Зб. – К., 1981.
88. Спогади про Панаса Саксаганського. Зб. – К., 1882.
89. Субтельний О. Історія України/ О. Субтельний. – К., 1993. – С. 324–363.
90. Тихолоз Б. Психодрама Івана Франка / Б. Тихолоз. – Львів, 2005.
91. Ткачук М. Лірика Івана Франка / М. Ткачук. – Тернопіль – Київ, 2006.
92. Ткачук М. П. Українська поезія останньої третини ХІХ століття. Основні тенденції розвитку і естетична стратегія / М. П. Ткачук. – Тернопіль, 1998.
93. Тобілевич С. Мої стежки і зустрічі. Спогади/ С. Тобілевич. – К., 1957.
94. Турчин М. Пропаша доля внука. Ще одне прочитання образу Чіпки / М. Турчин // Дивослово. – 2004. – №9. – С. 23–25.
95. Филипович П. Шляхи Франкової поезії / П. Филипович / Літературно-критичні статті. – К., 1991.
96. Франко І. Іван Тобілевич (Карпенко-Карий) / І. Франко/ Зібр. творів: У 50-ти т. – К., 1982. – Т.37.
97. Франко І. Перехресні стежки. (Повість. Шкільна версія аналізу твору. Конспекти уроків)/ І. Франко. – Кіровоград: «Степова Еллада», 2000.
98. Хорунжий Ю. Садовський садить сад з Марією і без... Роман./ Ю. Хорунжий. – К.: Фенікс, 2005.
99. Хропко П. Діалогія Бориса Грінченка з життя села / Петро Хропко // Дивослово. – 1997. – №2. – С. 33–36.
100. Хропко П.П. Широкий та вільний розмах думки як константа романного мислення Панаса Мирного / П. П. Хропко / Індивідуальні стилі українських письменників ХІХ – поч. ХХ ст. – К., 1987.
101. Цибаньова О. Літопис життя і творчості І.Карпенка-Карого (І.Тобілевича) / О.Цибаньова. – К., 1967.
102. Черкаський В. М. Вивчення творчості Панаса Мирного в школі / В. М. Черкаський. – К., 1983.
103. Черкаський В. М. Художній світ Панаса Мирного / В. М. Черкаський. – К., 1989.
104. Чопик Р. Про читання Франка, або як обійтися без «Коду да Вінчі» / Р. Чопик // Дзвін. – 2006. – №8. – С. 69–73.
105. Шевченко З. Про сучасний підхід до шкільного аналізу творів Івана Франка / З.Шевченко // Дивослово. – 2000. – №10. – С. 43–48.
106. Шевчук В. Про «захмарених» героїв Івана Нечуя-Левицького, а також закон про тенденцію художнього твору і його мистецьку повновартість. Передмова. / В. Шевчук // І.Нечуй-Левицький. «Хмари». – К., 1993.

107. Шерех (Шевельов) Ю. Другий «заповіт» української літератури / Ю. Шерех (Шевельов) / Українське слово. – Кн. 3. – С. 545–565.
108. Шумило Н. Соціологія народницької концепції в українській літературі кінця ХІХ – поч. ХХ ст. / Н. Шумило // Укр. мова і літ. в школі. – 1991. – №11.
109. Яній О. Інтимна лірика І.Франка та повість-есе Р.Горака «Тричі мені являлася любов» / О. Яній // Дивослово. – 1996. – №8. – С. 11–17.
110. Яременко В. До всіх народів і всіхвіків / В. Яременко / Українське слово. Хрестоматія української літератури і літературної критики ХХ ст. – Т.1. – К., 1994, – С. 25 – 31. (Тут поезія «Гімн» («Не пора, не пора, не пора...»))
111. Ярош В. П. Стежками зв'язаними / В. П.Ярош. – Кіровоград, 1992.

Інформаційні ресурси:

1. Історія української літератури ХІХ століття. – Режим доступу до публікації: shron.chtyvo.org.ua/Yatsenko_MT/Istoriia_ukrainskoi_litera...
2. Історія української літератури ХІХ століття. – Режим доступу до публікації: <http://www.ukrlit.vn.ua/info/xix/>
3. Бібліотека української літератури. – Режим доступу до публікації: www.ukrlib.com.ua/encycl/techii/index.php
4. Єфремов С. Історія українського письменства – Режим доступу до публікації: UkrBiblioteka.org

СПИСОК ТВОРІВ ДЛЯ ОBOB'ЯЗКОВОГО ПРОЧИТАННЯ*:

ПРОЗА

Іван Нечуй-Левицький. «Хмари», «Кайдашева сім'я», «Гетьман Іван Виговський», «Сьогочасне літературне прямування» (законспектувати)

Панас Мирний. «Хіба ревуть воли, як ясла повні?», «Повія», «Лихі люди», «Лови»

Борис Грінченко. Діалогія «Серед темної ночі», «Під тихими вербами». Оповідання «Україна», «Кавуни», «Дзвоник», «Каторжна».

ДРАМАТУРГІЯ

Михайло Старицький. Драми «Талан», «Не судилось»

Марко Кропивницький. «Олеся», «Доки сонце зійде, роса очі виїсть», «По ревізії»

Іван Тобілевич (Карпенко-Карий). «Сава Чалий», «Мартин Боруля», «Сто тисяч», «Хазяїн», «Суєта»

ПОЕЗІЯ:

Михайло Старицький, Яків Щоголів, Павло Грабовський: огляд життя і творчості.

Іван Франко:

Збірки «З вершин і низин», «Зів'яле листя», Мій Ізмарагд»

Поеми «Іван Вишенський», «Мойсей»

Проза: «Воа constrictor», «Лель і Полель», «Перехресні стежки», «Сойчине крило», «Захар Беркут».

Драматичні твори: «Украдене щастя»

Літературно-критичні праці: «Література, її завдання і найважливіші ціхи», «Із секретів поетичної творчості»

Повість-есе Романа Горака «Тричі мені являлася любов».

- - підкреслені твори виносяться на самостійну роботу.

ТВОРИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАПАМ'ЯТЬ:

П.Чубинський «Ще не вмерла України...».

М. Старицький «Виклик» («Ніч яка місячна, зоряна, ясна...»).

І. Франко «Гімн» («Вічний революціонер...»), «Сікстинська Мадонна», «Чого являєшся мені...», Пролог до поеми «Мойсей».

Павло Чубинський

Ще не вмерла Україна,
І слава, і воля!
Ще нам, браття-молодці,
Усміхнеться доля!
Згинуть наші вороги,
Як роса на сонці;
Запануєм, браття й ми
У своїй сторонці.
Душу, тіло ми положим
За свою свободу
І покажем, що ми браття
Козацького роду.
Гей-гей, браття миле,
Нумо братися за діло!
Гей-гей пора встати,
Пора волю добувати!
Наливайко, Залізник
І Тарас Трясило
Кличуть нас із-за могил
На святе діло.
Ізгадаймо славну смерть
Лицарства-козацтва,
Щоб не втратить марне нам
Свого юнацтва.
Душу, тіло ми положим
За свою свободу
І покажем, що ми браття
Козацького роду.
Гей-гей, браття миле,
Нумо братися за діло!
Гей-гей пора встати,
Пора волю добувати!
Ой Богдане, Богдане
Славний наш гетьмане!
Нащо віддав Україну
Москалям поганимъ?!
Щоб вернути її честь,
Ляжем головами,
Назовемся України
Вірними синами!

Душу, тіло ми положим
За свою свободу
І покажем, що ми браття
Козацького роду.
Гей-гей, браття миле,
Нумо братися за діло!
Гей-гей пора встати,
Пора волю добувати!
Наші браття Славяне
Вже за зброю взялись;
Не діжде ніхто, щоб ми
Позаду зістались.
Поеднаймося разом всі,
Братчики-Славяне:
Нехай гинуть вороги,
Най воля настане!
Душу, тіло ми положим
За свою свободу
І покажем, що ми браття
Козацького роду.
Гей-гей, браття миле,
Нумо братися за діло!
Гей-гей пора встати,
Пора волю добувати!

Перша публікація вірша П. Чубинського у львівському журналі «Мета», 1863, № 4, С. 271—272.

Михайло Старицький Виклик

Ніч яка, господи! Місячна, зоряна:
Ясно, хоч голки збирай...
Вийди, кохана, працю зморена,
Хоч на хвилиночку в гай!

Сядем укупі ми тут під калиною —
І над панами я пан...
Глянь, моя рибонько, — срібною хвилею
Стелеться полем туман;

Гай чарівний, ніби променем всипаний,
Чи загадався, чи спить?
Он на стрункій та високій осичині
Листя пестливо тремтить;

Небо незміряне всипано зорями —
Що то за божа краса!
Перлами-зорями теж під тополями
Грає перлиста роса.

Ти не лякайся-но, що свої ніженьки
Вмочиш в холодну росу:

Я тебе, вірная, аж до хатиноньки
Сам на руках однесу.
Ти не лякайся, а що змерзнеш, лебедонько;
Тепло-ні вітру, ні хмар...
Я пригорну тебе до свого серденька,
Й займеться зразу, мов жар;

Ти не лякайся, аби тут та підслухали
Тиху розмову твою:
Нічка поклала всіх, соном окутала —
Ані шелесне в гаю!

Сплять вороги твої, знуджені працею,
Нас не сполоха їх сміх...
Чи ж нам, окривдженим долею клятою,
Й хвиля кохання — за гріх?
1870

І. Франко
Гімн
Замість пролога

Вічний революціонер —
Дух, що тіло рве до бою,
Рве за поступ, щастя й волю,
Він живе, він ще не вмер.
Ні попівській тортури,
Ні тюремні царські мури,
Ані війська муштровані,
Ні гармати лаштовані,
Ні шпійонське ремесло
В гріб його ще не звело.

Він не вмер, він ще живе!
Хоч від тисяч літ родився,
Та аж вчора розповився
І о власній силі йде.
І простується, міцніє,
І спішить туди, де дніє;
Словом сильним, мов трубою
Міліони зве з собою,-
Міліони радо йдуть,
Бо се голос духа чуть.

Голос духа чути скрізь:
По курних хатах мужицьких,
По верстатах ремісницьких,
По місцях недолі й сліз.
І де тільки він роздасться,
Щезнуть сльози, сум, нещастя.
Сила родиться й завзяття

Не ридать, а добувать,
Хоч синам, як не собі,
Крашу долю в боротьбі.

Вічний революціонер —
Дух, наука, думка, воля —
Не уступить пітьмі поля.
Не дасть спугатись тепер.
Розвалилась зла руїна,
Покотилася лавина,
І де в світі тая сила,
Щоб в бігу її спинила,
Щоб згасила, мов огонь,
Розвидняючийся день?

Іван Франко
Сікстинська Мадонна

Хто смів сказати, що не богиня ти?
Де той безбожник, що без серця дрозі
В твоє лице небесне глянуть може,
Неткнутий блиском твоєї краси?
Так, ти богиня! Мати, райська роже,
О глянь на мене з своєї висоти!
Бач, я, що в небесах не міг найти
Богів, перед тобою клонюсь тоже.
О бозі, духах мож ся сумнівати
І небо й пекло казкою вважати,
Та ти й краса твоя – не казка, ні!
І час прийде, коли весь світ покине
Богів і духів, лиш тебе, богине,
Чтить буде вічно – тут, на полотні.
1881

Іван Франко

Чого являєшся мені
У сні?
Чого звертаєш ти до мене
Чудові очі ті ясні,
Сумні,
Немов криниці дно студене?
Чому уста твої німі?
Який докір, яке страждання,
Яке несповнене бажання
На них, мов зарево червоне,
Займається і знову тоне
У тьмі?

Чого являєшся мені
У сні?
В житті ти мною згордувала,

Моє ти серце надірвала,
Із нього визвала одні
Оті ридання голосні —
Пісні.
В житті мене ти й знати не знаєш,
Ідеш по вулиці — минаєш,
Вклонюся — навіть не зирнеш
І головою не кивнеш,
Хоч знаєш, знаєш, добре знаєш,
Як я люблю тебе без тям,
Як мучусь довгими ночами
І як літа вже за літами
Свій біль, свій жаль, свої пісні
У серці здавлюю на дні.

О, ні!
Являйся, зіронько, мені
Хоч в сні!
В житті мені весь вік тужити —
Не жити.
Так най те серце, що в турботі,
Неначе перла у болоті,
Марніє, в'яне, засиха,-
Хоч в сні на вид твій оживає,
Хоч в жалощах живіше грає.
По-людськи вільно віддиха,
І того дива золотого
Зазнає, щастя молодого,
Бажаного, страшного того
Гріха!

Іван Франко
Пролог до поеми «Мойсей»

Народе мій, замучений, розбитий,
Мов паралітик той на роздорожжю,
Людським презирством, ніби струпом, вкритий!

Твоїм будучим душу я тривожу,
Від сорому, який нащадків пізнію
Палитиме, заснути я не можу.

Невже тобі на таблицях залізних
Записано в сусідів бути гноєм,
Тяглом у поїздах їх бистрбізних?

Невже повік уділом буде твоїм
Укрита злість, облудлива покірність
Усякому, хто зрадою й розбоєм

Тебе скував і заприсяг на вірність?

Невже тобі лиш не судилось діло,
Що б виявило твоїх сил безмірність?

Невже задарма стільки серць горіло
До тебе найсвятішою любов'ю,
Тобі офіруючи душу й тіло?

Задарма край твій весь политий кров'ю
Твоїх борців? йому вже не пишаться
У красоті, свободі і здоров'ю?

Задарма в слові твому іскряться
І сила й м'якість, дотеп і потуга
І все, чим може вгору дух піднятися?

Задарма в пісні твоїй ллється туга,
І сміх дзвінкий, і жалощі кохання,
Надій і втіхи світляная смуга?

О ні! Не самі сльози і зітхання
Тобі судились! Вірю в силу духа
І в день воскресний твого повстання.

О, якби хвилю вдать, що слова слуха,
І слово вдать, що в хвилю ту блаженну
Вздоровлює й огнем живущим буха!

О, якби пісню вдать палку, вітхненну,
Що міліони порива з собою,

Окрилює, веде на путь спасенну!
Якби!.. Та нам, знесиленим журбою,
Роздертим сумнівами, битим стидом, —
Не нам тебе провадити до бою!

Та прийде час, і ти огнистим видом
Засяєш у народів вольних колі,
Труснеш Кавказ, вперешся Бескидом,

Покотиш Чорним морем гомін волі
І глянеш, як хазяїн домовитий,
По своїй хаті і по своїм полі.

Прийми ж сей спів, хоч тугою повитий,
Та повний віри; хоч гіркий, та вільний,
Твоїй будущині задаток, слізьми злитий,

Твому генію мій скромний дар весільний.
1905

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль I. ПРОЗА

Практичне заняття №1 Соціально-економічне, політичне та культурне життя України II пол. XIX ст. (70-90 рр.).

План:

1. Соціально-економічні умови розвитку української літератури після реформи 1861 року.
2. Громадсько-політичне життя в Україні в II пол. XIX ст. (українофіли і народники).
3. Роль Південно-західного відділення Російського Імператорського географічного товариства у розвитку української культури. III археологічний з'їзд. Діяльність В. Антоновича, Т. Рильського, К. Михальчука, М. Лисенка, П. Чубинського, Софії і Олександра Русових, М. Драгоманова та ін..
4. Емський указ.
5. Розвиток культури, мистецтва.

Завдання та запитання:

1. Схарактеризуйте соціально-політичну ситуацію, що склалася в Україні II половини XIX століття.
2. Які наслідки мали реформи Російської імперії, що відбулися у 70-90-і роки XIX століття?
3. Хто такі українофіли? Народники?
4. Розкажіть про діяльність «Народної волі», «Чорного переділу».
5. Яку роль у становленні українського науково-мистецького життя відіграли «Громади»?
6. Прокоментуйте основні положення Емського указу.
7. Підготуйте повідомлення на тему:
«Меценатський рух в Україні II половини XIX століття»
«Розвиток української музики у II половині XIX століття»
«Розвиток архітектури та образотворчого мистецтва в Україні (II половина XIX століття)»

Література:

1. Попович М. Нарис історії української культури / М. Попович. – К.: «АртЕк», 1999. – С. 448–492.
2. Субтельний О. Історія України / Орест Субтельний. – К., 1993. – С. 324–363.
3. Єфремов С. Історія українського письменства/Сергій Єфремов. – Київ, 1995. – С. 461–470.
4. Єфремов С. Щоденники. 1923–1929. / С. Єфремов. – К., 1997.

5. Історія української літератури XIX століття: У 2 кн. / За ред. акад. М. Г. Жулинського – К.: Либідь, 2006. – Кн. II. – С. 6 – 38.
6. Історія української літератури XIX ст.: У 3 кн. – Книга третя / За ред. М. Т. Яценка. – К., 1997. – С. 3–74.
7. Історія української літератури 70-90 рр. XIX ст.: У 2 кн. / За ред. О. Д. Гнідан. – К.: Вища школа, 2003. – Кн. I. – С. 7–129.
8. Панченко В. Особливості українського літературного життя II половини XIX століття / Володимир Панченко // Українська мова і література в загальноосвітніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах, 2003. – №2, №3, №5.
9. Погребенник В. Українська література кінця XIX століття: творчість чільних репрезентантів / Володимир Погребенник // Українська мова та література. – 2004. – №21–24 (373–376). – С. 3–15.

Особливості розвитку українського літературного процесу II пол. XIX ст. (70-90 рр.) (опитування)

План:

1. Дискусія про шляхи розвитку української літератури. Позиції М. Драгоманова, І. Нечуя-Левицького, Б. Грінченка, І. Франка та ін.
2. Реалізм як творчий метод: філософська та естетична основи.
3. Здобутки української реалістичної школи.

Завдання та запитання:

1. Розкажіть про етапи та учасників літературної дискусії 70-90-х років XIX століття.
2. Розкрийте основні положення «Листів на Наддніпрянську Україну» М. Драгоманова.
3. Які принципи української літератури визначає І. Нечуй-Левицький у статті «Сьогочасне літературне прямування»? (*конспект статті!*)
4. У чому суть «наукового реалізму» І. Франка (стаття «Література, її завдання і найважливіші ціхи»? (*конспект статті!*))
5. Запишіть у зошит визначення «реалізм», «народництво», «натуралізм» (див. рекомендовану літературу (джерела 1,2,3,6, 10,11)).
6. Яка філософська доктрина складає основи реалізму? Що лежить у основі конфлікту, у чому специфіка творення образів персонажів у реалістичній літературі? (за М. Кодаком (джерела: 4,6)).
6. Прокоментуйте принципи реалізму (за В. Пахаренком (джерела: 10,11)).
7. У чому відмінність між реалізмом та натуралізмом як творчими методами?

Література:

1. Історія української літератури 70–90 рр. XIX ст.: У 2 кн. / За ред. О. Д. Гнідан. – К.: Вища школа, 2003. – Кн. I. – С. 7–129.
2. Історія української літератури XIX ст.: У 3 кн. – Книга третя / За ред. М. Т. Яценка. – К., 1997. – С. 3–74.
3. Історія української літератури XIX століття: У 2 кн. / За ред. акад. М. Г. Жулинського – К.: Либідь, 2006. – Кн. II. – С. 230–267.

4. Калениченко Н. Л. Українська література кінця XIX – початку XX століття: Напрями, течії. / Н. Л. Калиниченко. – К., 1983
5. Кодак М. Реалізм // Історія української літератури. XIX століття: У 3 кн. Навч. посібник / За ред. М.Яценка. – К., 1997.
6. Літературознавчий словник-довідник /Ред. Р. Гром'як, Ю. Ковалів та ін. – К.: ВЦ «Академія», 1997.
7. Моренець В. Народництво – позитивізм – модернізм / Володимир Моренець // Слово і час. – 2000. – № 1.
8. Нечуй-Левицький І. Сьогочасне літературне прямування // Історія української літературної критики та літературознавства. Хрестоматія: У 2 кн. – Кн. II. – К., 1998. – С. 213–236.
9. Панченко В. Особливості українського літературного життя II половини XIX століття / Володимир Панченко// Українська мова і література в загальноосвітніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах, 2003. – №2, №3, №5.
10. Пахаренко В. Основи теорії літератури / Василь Пахаренко. – К.: «Генеза», 2007. – С. 190–202.
11. Пахаренко В. Українська поетика / Василь Пахаренко – Черкаси: Відлуння-плюс, – 2002. – С. 183– 198.
12. Погребенник В. Українська література кінця XIX століття: творчість чільних репрезентантів / Володимир Погребенник // Українська мова та література. – 2004. – №21–24 (373–376). – С. 3–15.
13. Франко І. Література, її завдання і найважливіші ціхи / Іван Франко // Зібр. тв.: У 50 т. – К., 1980–1984. – Т.26. – С. 5–14.

Практичне заняття №2

Утвердження об'єктивно-епічної манери у творах І. Нечуя-Левицького. Повість з життя інтелігенції «Хмари»

План:

1. Життєвий і творчий шлях І. Нечуя-Левицького. Літературно-естетичні погляди письменника.
2. Історія видання повісті «Хмари». Реакція критики на твір (М. Драгоманов, О. Білецький, С. Єфремов та ін..)
3. Жанрово-композиційні особливості твору. Риси повісті-хроніки.
4. Алегоричність назви твору.
5. Проблематика твору:
 - засудження процесів русифікації та нищення надбань української культури;
 - виродження національних традицій та ментальності.
6. Система образів роману:
 - Дашкович як представник старшого покоління патріотично налаштованої української інтелігенції:
 - Життєві пріоритети Дашковича і Воздвиженського.
 - Інтерес до життя свого народу.
 - Дашкович – кабінетний учений. Що впливає на збайдужіння героя до долі українців?
 - Усвідомлення Дашковичем свого краху як українця (сон про зруйновану батьківську хату).

- Павло Радюк – образ «нової людини» у повісті. Погляди Радюка – відгомін національного світогляду письменника:
 - Радюк – українофіл.
 - Просвітницька діяльність героя.
 - Чому проукраїнська діяльність героя зазнає поразки? Чи розходилися гасла Радюка з ділом?
 - Ольга Дашкович і Галя Масюківна у житті Радюка.
 - Кованько як антипод Павла Радюка.
 - Образи заможних селян (Радюки, Масюки, Ликерія Висока) та міщан (Марта і Степанида Сухобруси) у творі.
7. Особливості поетики твору.

Завдання та запитання:

1. Випишіть цитати з твору, які дають характеристику героїв роману «Хмари» (Дашковича, Воздвиженського, Радюка).
2. Знайдіть у тексті повісті описи навчальних закладів (Києво-Могилянської академії, Київського університету імені Св. Володимира, Інституту благородних дівиць, сільської школи). Доведіть, що політика царського уряду була спрямована на русифікацію України і нищення її національної освіти. Що вам відомо про історію Києво-Могилянської академії, Київського університету імені Св. Володимира?
3. Хто з героїв повісті «Хмари» несуть на собі наслідки русифікаторської політики Російської імперії? Доведіть, що духовний і національний нігілізм – одна із провідних рис їхнього характеру.
4. У чому алегоризм назви твору? Наведіть цитати з твору.
5. Доведіть або спростуйте думку В. Шевчука (джерело: 16) про «охмареність» усіх героїв повісті І. Нечуя-Левицького «Хмари».

Література:

1. Абрамова І. Біля витоків української ідеї (Нечуй-Левицький і формально-національний напрям) / І. Абрамова // Слово і час. – 1999. – №12. – С. 56–58.
2. Абрамова І. Національний код героїв прози І.С.Нечуя-Левицького / І. Абрамова // Вісник Запорізького державного університету. – 2004. – № 2. – С. 5–10.
3. Гусар Стук С. Реабілітація «Хмар» Івана Нечуя-Левицького // Літературознавство (III міжнародний конгрес українців) / С. Гусар Стук. – К., 1996. – С. 389–398.
4. Єфремов С. Іван Левицький-Нечуй // Єфремов С. Вибране. – К.: Наук. думка, 2002. – С. 396–494.
5. Єфремов С. Історія українського письменства Сергій Єфремов. – С. 482–484.
6. Зборовська Н. Український світ у творчості Нечуя-Левицького: гендерний підхід / Ніла Зборовська // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та коледжах. – 2000. – №5. – С. 54–65.
7. Красавіна В. Пошуки української інтелігенції в повісті І.Нечуя-Левицького «Хмари» / В. Красавіна // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2014. – № 15. – С. 6–10.
8. Маленко О. Іван Нечуй-Левицький – загадка для психоаналітиків / Ольга Маленко // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2013. – № 33. – С. 32–34.
9. Манян Л. В. І. Нечуй-Левицький «Хмари» [Текст] : урок у 10 кл. / Л. В. Манян // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2011. – № 8. – С. 18–22.
10. Нечуй-Левицький І.С. Твори: В 3 т./ І. С. Нечуй-Левицький. – К: Дніпро, 1988. – Т. 1.

11. Панченко В. Дві повісті Івана Нечуя-Левицького («Хмари», «Кайдашева сім'я») / Володимир Панченко // Дивослово. – 2003. – № 8. – С. 10–15.
12. Погребенник В. Українська література кінця XIX століття: творчість чільних репрезентантів / Володимир Погребенник // Українська мова та література. – 2004. – №21–24 (373–376). – С. 3–15.
13. Погрібний А. Г. «Всевидяще око України» – І.Нечуй-Левицький // Погрібний А. Г. Класики не зовсім за підручником. – К.: Школяр, 2000. – С. 53–65.
14. Приходько І. Українська ідея у творчості І.Нечуя-Левицького / І. Приходько. – Львів: Каменярь, 1998.
15. Хропко П. П. Романи І.Нечуя-Левицького з життя інтелігенції / П. П. Хропко // Українська мова і література в школі. – 1988. – № 11.
16. Шевчук В. Про «захмарених» героїв Івана Нечуя-Левицького, а також закон про тенденцію художнього твору і його мистецьку повновартість. Передмова. // І.Нечуй-Левицький. «Хмари». – К., 1993.

Практичне заняття №3

Соціально-побутові повісті І. Нечуя-Левицького. Повість «Кайдашева сім'я»

План:

1. Історія видання, прототипи героїв повісті «Кайдашева сім'я». Дві редакції твору. Оцінка повісті І. Франком.
2. Відображення рис національного менталітету в конкретній ситуації пореформеного села на прикладі родини Кайдашів.
3. Конфлікт поколінь у творі: різниця менталітетів старшого (Омелько й Маруся) та молодшого (Карпо, Лаврін, Мотря, Мелашка) покоління Кайдашів.
4. Система образів твору:
 - Омелько та Маруся Кайдаші – представники патріархальної традиції:
 - добрі працелюбні господарі;
 - вплив кріпацтва на поведінку та вчинки героїв;
 - стосунки з дітьми;
 - втрата батьківського авторитету Омельком Кайдашем, забобонність героя;
 - надмірна пихатість Марусі Кайдашихи, лайливість, лукавість героїні.
 - Карпо й Лаврін – герої пореформеного покоління українців:
 - прагнення до самостійного господарювання;
 - індивідуалізм, що переростає в егоїзм;
 - твердість характеру, наполегливість (Карпо);
 - поетичність натури (Лаврін).
 - Мотря і Мелашка: втрата гідності під впливом родинних стосунків:
 - працьовитість, опікування родиною;
 - впевненість у собі, що переходить межі моралі (Мотря);
 - лагідність, поетичність душі, яку руйнують сімейні чвари (Мелашка).
5. Функції сміху.

6. Українознавство у творі.
7. Художні особливості повісті

Завдання та запитання:

1. Законспектувати дві публікації про творчість І. Нечуя-Левицького в контексті сучасних національних традицій (джерела: 1,2,4,6,7,10,16,17,18,22).
2. Розкрийте ідейно-сміслові наповнення початку повісті «Кайдашева сім'я», який був вилучений цензурою.
3. Прокоментуйте метафоричні вислови з перших сторінок першоваріанту твору: «кладовище української історії», «похований цілий народ».
4. Іван Франко вважав, що «І. Нечуй-Левицький малює в «Кайдашевій сім'ї» гірку картину розпаду українського патріархалізму під впливом індивідуалістичних змагань кожного її члена». Чи згодні ви з думкою критика?
5. Доведіть, що І. Нечую-Левицькому у своїй повісті вдалося висвітлити суспільні та культурні аспекти своєї доби і показати внутрішню динаміку українського світу.
6. В. Панченко зауважує: «У літературознавстві радянської доби прийнято було наголошувати на тому, що чвари, змальовані І. Нечуєм-Левицьким, – це наслідок певних соціальних умов. З того робився соціологічно-політичний висновок: мовляв, «так було до революції». Розкрийте своє ставлення до цієї тези.
7. На думку літературознавця В. Панченка, «Кайдашева сім'я» може читатися як твір, у якому надзвичайно важливим є мотив національної самокритики, що переходить у мотив сорому та вболівання за український світ». Чи згодні ви з таким твердженням?

Література:

1. Абрамова І. Біля витоків української ідеї (Нечуй-Левицький і формально-національний напрям) / І. Абрамова // Слово і час. – 1999. – №12. – С. 56–58.
2. Амбіцька А. Архетипи у художньому світі І. Нечуя-Левицького / Анна Амбіцька // Дивослово. – 2011. – №9. – С. 53–57.
3. Білецький О. І. Іван Семенович Левицький (Нечуй) / Збір. праць: У 5-ти т.– Т. 2. – К.: Держлітвидав України, 1965. – 438 с. (С. 317–367.)
4. Бондаренко Ю. «Кайдашева сім'я» І Нечуя-Левицького в контексті національного виховання школярів / Ю. Бондаренко // Дивослово. – 1998. – №9.
5. Власенко В. Художня майстерність І.Нечуя-Левицького/ В. Власенко. – К., 1969.
6. Гаврилова Т. Народознавчий аспект повісті Н. І. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я» / Т. Гаврилова // Українська література в загальноосвітній школі. – 2005. – № 4. – С. 34–38.
7. Горик Н. Тематичні розробки уроків з української літератури. 10 клас / Н. Горик // Дивослово. – 1997. – №7. – С. 45–48.
8. Демчук О. Багата палітра прози І.С. Нечуя-Левицького / О. Демчук // Українська мова і література в школі. – 2001. – №4. – С. 26–28.
9. Єфремов С. Історія українського письменства / Сергій Єфремов. – К., 1995.
10. Зборовська Н. Український світ у творчості Нечуя-Левицького: гендерний підхід / Ніла Зборовська // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та коледжах. – 2000. – №5. – С. 54–65.
11. Історія української літератури 70–90 рр. ХІХ ст.: У 2 кн. / За ред. О. Д. Гнідан. – К.: Вища школа, 2003. – Кн. І. – С. 195–238.

12. Історія української літератури ХІХ ст. Книга третя / За ред. М. Т. Яценка. – К., 1997. – С. 114–117.
13. Історія української літератури ХІХ століття: У 2 кн. / За ред. акад. М. Г. Жулинського – К.: Либідь, 2006. – Кн.ІІ. – С. 381–413.
14. Кирей В. За Стеблева, де народився великий українець, видно набагато далі: (І. Нечуй-Левицький) / В. Кирей // Урядовий кур'єр. – 2008. – 1 квітня. – С. 12.
15. Крутікова Н. Художник життя народного / Ніна Крутікова // Нечуй-Левицький І. Микола Джеря; Кайдашева сім'я. – К., 1989. – С. 5–20.
16. Міщук Р. Проблеми сучасного прочитання української класики 19-початку 20 століття / Ростислав Міщук // Слово і час. – 1994. – №6. – С. 44–49.
17. Могильницька Г. Люди на бездоріжжі: комедія про трагедію : До проблеми адекватного прочитання української класики : [про повість І. С. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я»] / Галина Могильницька // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2009. – № 12. – С. 106–122.
18. Панченко В. Дві повісті Івана Нечуя-Левицького («Хмари», «Кайдашева сім'я») / Володимир Панченко // Дивослово. – 2003. – № 8. – С. 10–15.
19. Погребенник В. Українська література кінця ХІХ століття: творчість чільних репрезентантів / Володимир Погребенник // Українська мова та література. – 2004. – №21–24 (373–376). – С. 23–26.
20. Погрібний А. Класики на новочасних випробах: Післяслово до двох ювілеїв [І. Нечуй-Левицький і Б. Грінченко] / Анатолій Погрібний // Літ. Україна. – 1999. – 14–21 січня.
21. Походжук Д. Лицар української ідеї крізь призму сьогодення (До 160-річчя від дня народження І.Нечуя-Левицького) / Д. Походжук // Літ. Україна. – 1998. – 26 листопада.
22. Приходько І. Тема України і національної зради у творчості І.Нечуя-Левицького / Інна Приходько // Дивослово. – 2001. – № 3. – С. 48–54.
23. Скуратівський В. Нечуй-Левицький (Проспект до майбутньої монографії) / Василь Скуратівський // Дивослово. – 1998. – № 12. – С. 48–50.
24. Соколова С. Фразеологія – джерело гумору та сатири повісті І. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я» / С. Соколова // Дивослово. – № 10. – 2004. – С. 11–15.
25. Франко І. Життя і побут сучасного селянина на Україні і у Франції / Іван Франко/ Зібр. тв.: У 50 т. – К.: Наук. думка, 1980. – Т. 26., Франко І. Ювілей І. Левицького (Нечуя) // Там само. – Т. 35
26. Хропко П. П. «Кайдашева сім'я» І.С.Нечуя-Левицького в контексті української прози середини ХІХ ст. / П.П. Хропко // Українська мова і література в школі. – 1985. – № 8. – С. 20–26.
27. Шавловський І.І. Вивчення творчості І.С. Нечуя-Левицького в школі / І. І. Шавловський. – К., 1969.

Практичне заняття №4

Соціально-психологічний роман Панаса Мирного та Івана Білика «Хіба ревуть воли, як ясла повні»: творча історія.

План:

1. Життєпис письменника.
2. Творча історія роману. Життєва основа твору. Три етапи роботи над романом. Співпраця з І. Біликом.

3. Жанрово-композиційна специфіка твору: поділ на частини, ретроспекції історичного (історія села Піски) та психологічного (дитинство Чіпки) плану, сюжетні лінії (Чіпки Вареника, Мирона Гудзя, Максима Гудзя, Грицька, панів Польських та ін.). О. Білецький про композицію роману.
4. Проблематика роману. Зовнішній та внутрішній конфлікт.
5. Ідейно-сміслові значення II частини роману:
 - За яких обставин село Піски стало власністю панів Польських?
 - Як зреагували козаки і селяни на звістку про неволю?
 - Історія Мирона Гудзя.
 - Як змінилося життя піщан після приїзду генеральші?
 - Як вплинула служба в царській армії на виховання Максима Гудзя?
 - Які події доводять, що дворянство морально й економічно деградувало?
 - Які якості виховало в українців довготривале перебування в неволі?

Запитання:

1. Літературознавець О. Білецький писав, що композиція роману нагадує будинок із численними прибудовами. Прокоментуйте слова дослідника.
2. Яку функціональну роль у романі виконує історія села Пісок (II частина)?
3. Розкрийте символізм назви твору? Кого мав на увазі автор під алегоричним образом волів?

Образ «пропащої сили» у романі Панаса Мирного та Івана Білика «Хіба ревуть воли, як ясла повні?». Художні особливості твору (опитування)

План:

1. Образ Чіпки Варениченка:
 - Соціальні, генетичні та психологічні чинники формування характеру героя:
 - дитинство і перші найми; вплив баби Оришки та діда Уласа на формування характеру хлопчика;
 - юність: розчарування (у Чіпки відібрали землю, несправедливість суду), слабкість волі (герой стає на шлях пияцтва і розбою); пошук справедливості (поведінка під час селянського бунту);
 - зрілість: Чіпка-зłodій; стосунки з Галею Гудзь, вибори у земство, моральне падіння героя (правдошукач – вбивця)
 - Портрет, мовлення, пейзаж як прийоми характеристики образу персонажа.
2. Грицько – майбутній сільський багатій:
 - дитинство героя;
 - заробітки на південних степах;
 - одруження й господарювання;
 - поведінка Грицька під час селянського бунту;

- ставлення Грицька до Чіпки-п'яниці та Чіпки-багатого.
3. Образ Максима Гудзя як паралель до образу Чіпки:
 - рід Максима;
 - дитинство і юнацькі роки;
 - служба в армії, тяжкий побут, солдатські крадіжки;
 - одруження;
 - повернення на батьківщину, торгівля й розбійництво.
 4. Жіночі образи роману (баба Оришка, Мотря, Галя, Христя, Явдоха).
 5. Образи панівної верхівки в романі. Змалювання корумпованості державної системи.
 6. Стильові здобутки роману (особливості оповіді, лексика твору, художні тропи).

Запитання:

1. Доведіть, що зневажливе ставлення до Чіпки в дитинстві виховали у ньому ненависть до людей. Наведіть приклади.
2. Простежте генеалогію Чіпки. Який чинник, на Вашу думку, «посприяв» тому, що герой з правдошукача перетворився на вбивцю?
3. Чи могла доля Чіпки скластися так, як у його товариша Грицька?
4. Чи можна Максима Гудзя вважати «пропащою силою»? Чому? Доведіть свою позицію.

Література:

1. Башкірова Ю. Г. Панас Мирний: «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»: Посібник для 10 класу / Юлія Башкірова, Наталія Кривка. – Х. : Ранок, 1999. – 63 с.
2. Білецький О. Панас Мирний // Білецький О. Від давнини до сучасності. Збір. праць: У 2-х т. – К., 1965. – Т.1,2.
3. Горик Н. Тематичні розробки уроків з української літератури. 10 клас / Н. Горик // Дивослово, – 1997. – №8 – С. 31–46.
4. Грицай М.С. Панас Мирний: Літературний портрет/ М. С. Грицай. – К., 1986.
5. Ільницький О. Конфлікт між козацьким і селянським світоглядом у романі «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» / О. Ільницький // Слово і час. – 1990. – №4. – С. 50–57.
6. Історія української літератури 70–90 рр. ХІХ ст.: У 2 кн. / За ред. О. Д. Гнідан. – К.: Вища школа, 2003, – Кн. І. – С. 303–358.
7. Історія української літератури ХІХ ст. Книга третя / За ред. М.Т. Яценко. – К., 1997. – С. 131–160.
8. Історія української літератури ХІХ століття: У 2 кн. / За ред. акад. М. Г. Жулинського. – К.: Либідь, 2006. – Кн.ІІ. – С. 414–443.
9. Ковдя С. А. Новаторство Панаса Мирного у створенні системи персонажів / С. А. Ковдя // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – №5. – С. 8–10.
10. Кодак М. П. Психологізм соціальної прози/ М. П. Кодак. – К., 1980.
11. Кузнецов Ю. Б. Розвиток психологізму в українській прозі кінця ХІХ – початку ХХ ст. / Ю. Б. Кузнецов/ Проблеми історії та теорії реалізму української літератури ХІХ – початку ХХ ст. – К., 1991.
12. Майдан О. Психологічні спостереження Панаса Мирного в жанрі роману / Оксана Майдан // Слово і час. – 1999.- 10. – С. 28–32.

13. Мирний П. Хіба ревуть воли, як ясла повні?: біогр. письменника ; стислий переказ твору ; аналіз тексту ; зразки учнівських творів : посіб. для 10 кл. / авт.-уклад. Ю. Г. Башкірова, Н. В. Кривка. – Х. : Ранок, 2000. – 64 с.
14. Михальчук О. Об'єктивний тип романного мислення: (Роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні?») / Оксана Михальчук // Слово і час. – 1994. – № 4–5. – С. 22–26.
15. Міщук Р. С. Реалізм Панаса Мирного і проблема художньої розповіді / Р. С. Міщук / Проблеми історії та теорії реалізму української літератури ХІХ – поч. ХХ ст. – К., 1991.
16. Погребенник В. Українська література кінця ХІХ століття: творчість чільних репрезентантів / Володимир Погребенник // Українська мова та література. – 2004. – №21–24 (373–376). – С. 30–39.
17. Приходько І. Ф. Українські класики без фальсифікацій [Текст] : посіб. з укр. л-ри для студ. та учнів старш. кл. : Степан Руданський. Панас Мирний. Павло Грабовський. Гнат Хоткевич / І. Ф. Приходько. — Х. : Світ дитинства, 1997. – 111 с.
18. Турчин М. Пропаща доля внука. Ще одне прочитання образу Чіпки / Марія Турчин // Дивослово. – 2004. – №9. – С. 23–25.
19. Турчин М. Пропаща доля внука: Ще одне прочитання образу Чіпки / Марія Турчин // Дивослово. – 2004.- №9. – С. 19–22.
20. Ушкалов, Л. В. Панас Мирний / Леонід Ушкалов ; худ.-оформл. Є. В. Вдовиченко/ Л. В. Ушкалов. – Харків : ПЕТ, 2012. – 120 с.
21. Хропко П. П. Широкий та вільний розмах думки як константа романного мислення Панаса Мирного / П. П. Хропко / Індивідуальні стилі українських письменників ХІХ – поч. ХХ ст. – К., 1987.
22. Черкаський В. М. Вивчення творчості Панаса Мирного в школі / В. М. Черкаський. – К., 1983.
23. Черкаський В. М. Художній світ Панаса Мирного / В.М. Черкаський. – К., 1989.
24. Шевченко З. Панас Мирний: спроба сучасного прочитання життєвого і творчого шляху письменника / Зоя Шевченко // Дивослово. – 2001. – №12. – С. 45–48.

Практичне заняття №5

Роман Панаса Мирного «Повія».

План:

1. Творча історія роману. Оцінка твору літературною критикою ХІХ ст.
2. Жанрово-композиційні особливості роману: циклічність зображення життя героїні, наявність обрамлення, сни, наскрізна сюжетна лінія твору (доля Христі Притики).
3. Опозиція моралі села і міста у романі.
4. Образ Христі Притики:
 - соціальні чинники падіння героїні (жертва інтриг і обставин (вимушені найми у Загнибиди, служба у Рубця, стосунки з Колісником));
 - Христя – жертва власної необачності (любов до Григорія Проценка);
 - уявлення героїні про любов та щастя;
 - поведінка маргінальної особистості;
 - портрет та пейзаж як прийоми характеристики образу героїні.
5. Образи Мар'ї та Марини як паралелі до образу Христі.

6. Сільська та міська «еліта» у романі (образи Грицька Супруненка, Загнибиди, Рубця, Проценка, Колісника та ін.). Продажність, моральна і духовна нищість героїв.

Запитання:

1. У щоденнику П. Мирний писав: «Я часто задумуюсь над жіночою долею: та ж людина, а життя зробило з неї рабу-невільницю...». Поясніть, у чому виявилось новаторство автора у змалюванні долі жінки?
2. Що спільне/ відмінне у долях Христі, Марини і Мар'ї? Кого із названих героїнь-жінок Ви сприймаєте як антигероїню?
3. Назвіть кульмінаційні точки в сюжетній лінії Христі
4. Хто такий Григорій Проценка? Чи можна його назвати показним «народолюбцем»? Чи вважаєте Ви його головним винуватцем падіння Христі?
5. Прокоментуйте символічне наповнення снів Христі. Поясніть слова з передсмертного сну Христі: «Вона ходить по полю, по котрому поросло жито, пшениця».

Література:

1. Гончар О. Т. Перший симфоніст української прози /О. Т. Гончар/ Мирний П. Повія. – К., 1988. – С. 5–17.
 2. Левченко Н. М. Феноменологічна екзегеза імені як конструктор психологічної характеристики літературних героїв: роман Панаса Мирного «Повія». / Н. М. Левченко. – Режим доступу до публікації: <http://eprints.zu.edu.ua/1652/1/13.pdf>
 3. Майдан О. Психологічні спостереження Панаса Мирного в жанрі роману / Оксана Майдан // Слово і час. – 1999. – №10. – С. 28–32.
 4. Ніколаєнко В. М. Опозиція моралі міста і села в романі Панаса Мирного у контексті онтологічної проблеми «буття людини»/ В. М. Ніколаєнко. – Режим доступу до публікації: <http://litmisto.org.ua/?p=25349>
 5. Секарева К. До проблеми вибору основного та встановлення канонічного тексту роману Панаса Мирного «Повія»/ Клавдія Секарева / Спадщина: літературне джерелознавство. Текстологія / Нац. Академія Наук України, Ін-т літератури ім. Т.Г.Шевченка. – К. : ПЦ «Фоліант», 2004 – Том 1 : Пам'яті Миколи Сиваченка. – 2004. – 322 с.
 6. Федоренко Т. Згублене життя: (До композиційного вивчення роману «Повія» Панаса Мирного) / Т. Федоренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – № 4. – С. 34–37.
 7. Михайлин І. [Передмова] / І. Михайлин / Мирний П. Хіба ревуть воли як ясла повні?. – Х., 2003. – С. 3–20.
 8. Хропко П. П. Роман Панаса Мирного «Повія» / П. П. Хропко / Українська література: Хрестоматія: 10 кл. – Х., 2002. – С. 243–244.
- Див. літературу до П/З № 4, 5.

Практичне заняття №6
Багатогранність творчої діяльності Бориса Грінченка. Діалогія про село
«Серед темної ночі», «Під тихими вербами»

План:

1. Життєпис письменника. Світоглядні позиції.
2. Багатогранність творчої діяльності митця (педагог, книговидавець, етнограф, літературний критик, мовознавець). Громадська робота.
3. Літературна спадщина: загальний огляд. Оповідання Б. Грінченка про дітей: проблемно-тематичний аспект.
4. Діалогія Б. Грінченка про село (повісті «Серед темної ночі» та «Під тихими вербами»):
 - Проблематика творів:
 - художнє осмислення соціальних протиріч на селі кінця ХІХ – початку ХХ століття (соціальне розшарування селян, моральний занепад сільської верхівки (писар, старшина, крамар), злочинське середовище у творі);
 - стосунків батьків і дітей (родина Пилипа Сиваша).
 - Образна система повістей:
 - Роман Сиваш: шлях до деградації (солдатчина, зневага рідних і селянської праці, пошук легкого заробітку, зв'язок із конокрадами, безвідповідальність у стосунках із Левантиною). Маргінальність психології героя. Аналогія з образом Чіпки Варениченка, Максима Гудзя (за романом П. Мирного «Хіба режуть воли, як ясла повні?»).
 - Денис Сиваш: формування типу сільського багатія. Втрата героєм духовних цінностей на шляху до збагачення.
 - Втілення кращих рис українського селянства в образі Зінька Сиваша. Трагічна доля героя.
5. Художні особливості діалогії.

Завдання та запитання:

1. Доведіть, що Роман Сиваш – герой-маргінал.
2. Проблема «пропащої сили» у діалогії Б. Грінченка.
3. Розкрийте символічність назв повістей Б. Грінченка «Серед темної ночі» і «Під тихими вербами»

Література:

1. Борисюк І. В. Концепти «свого» і «чужого» простору у діалогії Б. Грінченка «Серед темної ночі» й «Під тихими вербами» / І. В. Борисюк. – Режим доступу до публікації: http://philology.kiev.ua/library/zagal/Literaturoznavchi_studii_2011_33/064_068.pdf
2. Гаєвська Л. Б. Грінченко і художня еволюція української прози (кінець ХІХ – поч. ХХ ст.) / Л. Б. Гаєвська // Рад. літературознавство. – 1990. – № 1. – С. 50–61.
3. Гаєвська Н. М. Борис Грінченко: (1863–1910) / Н. М. Гаєвська / Дніпрова хвиля: Хрестоматія. – К., 1989. – С. 404–408.

4. Голобородько, Я. Борис Грінченко: просвітитель-письменник та вчений-універсал [Текст] / Я. Голобородько // Українська мова і література в школі. – 2004. – № 5. – С. 58–61.
5. Горик Н. Тематичні розробки уроків з української літератури: 10 кл. / Н. Горик // Дивослово. – 1998. – № 11. – С. 29–43.
6. Грінченко Б., Драгоманов М. Діалоги про українську національну справу / Б. Грінченко, М. Драгоманов. – К., 1994.
7. Євтушенко С. Борис Грінченко – перекладач [Текст] / С. Євтушенко // Зарубіжна література в школах України. – 2011. – № 1. – С. 58–62.
8. Єфремов С. (Грінченко) / Сергій Єфремов / Літературно-критичні статті. – К., 1993.
9. Із щоденників Б. Грінченка // Жовтень. – 1970. – № 1.
10. Історія української літератури 70–90 рр. XIX ст.: У 2 кн. / За ред. О. Д. Гнідан. – К.: Вища школа, 2003, – Кн. I. – С. 430–462.
11. Історія української літератури XIX ст. Книга третя. – К., 1997. – С. 241–271.
12. Історія української літератури XIX століття: У 2 кн. / За ред. акад. М. Г. Жулинського – К.: Либідь, 2006. – Кн. II. – С. 444–474.
13. Ковбасенко Ю. Філологічний аналіз оповідання Бориса Грінченка «Украла» / Ю. Ковбасенко // Дивослово. – 1996. – № 2. – С. 45–46.
14. Козар Л. Школа в житті Бориса Грінченка / Л. Козар // Укр. мова та літ. – 1996. – № 3. – С. 1–2.
15. Козар Л. Борис Грінченко на терені наукового українознавства / Л. Козар // Дивослово. – 1997. – № 10. – С. 17–19.
16. Копиленко Н. Б. З історії «Словаря української мови Б. Грінченка» / Н. Б. Копиленко // Укр. мова і літ. в шк. – 1990. – № 7. – С. 60–63.
17. Пільгук І. Класична спадщина Бориса Грінченка / Іван Пільгук/ Грінченко Б. Твори: У 2 т. – К., 1963. – Т. 1.
18. Погребенник В. Українська література кінця XIX століття: творчість чільних репрезентантів / Володимир Погребенник // Українська мова та література. – 2004. – № 21–24 (373–376). – С. 86–94.
19. Погрібний А. Борис Грінченко: Нарис життя і творчості / Анатолій Погрібний. – К., 1988.
20. Погрібний А. Г. Борис Грінченко / А. Г. Погрібний/ Грінченко Б. Твори: В 2 т. – К.: Наук. думка, 1990. – Т. 1. – С. 5–30.
21. Погрібний А. Г. Життя і творчість Бориса Грінченка / А. Г. Погрібний // Дивослово. – 1994. – № 3. – С. 6–12.
22. Хропко П. Діалогія Бориса Грінченка з життя села / Петро Хропко // Дивослово. – 1997. – № 2. – С. 33–36.
23. Шумило Н. Соціологія народницької концепції в українській літературі кінця XIX – поч. XX ст. / Н. Шумило // Укр. мова і літ. в школі. – 1991. – № 11.

Самостійна робота №1

Історична проза І. Нечуя-Левицького.

Роман «Гетьман Іван Виговський» (самостійна робота) (колоквіум)

План:

1. Історична основа твору: козацькі літописи, наукові монографії М. Костомарова «Історія України в життєписах визначніших її діячів», «Богдан Хмельницький», «Іван Виговський» та щоденник Богуслава Машковського.

2. Риси історико-біографічного жанру.
3. Сюжетні лінії твору: історична та побутова.
4. Образ Івана Виговського: щирий уболівальник за долю України – гетьманство як шлях до власної вигоди. Засоби творення образу (портретна характеристика персонажа, його поведінка й взаємини з оточенням; внутрішні монологи, спогади, роздуми; зображально-виражальні характеристики героя, надані іншими персонажами й самим автором).

Література:

1. Бойко Н. Герої й антигерої в історичних романах І.Нечуя-Левицького / Н. Бойко // Дивослово. – 2001. – № 1. – С. 2–5.
2. Габдрахманова Л . В . Трагедійність образу І. Виговського у романі «Гетьман Іван Виговський» І. С. Нечуя-Левицького/ Л. В.Габдрахманова. – Режим доступу до публікації: http://www-philology.univer.kharkov.ua/nauka/e_books/visnyk_936/content/gabdrahmanova.pdf
3. Єфремов С. Іван Левицький-Нечуй / Сергій Єфремов // Єфремов С. Вибране. – К.: Наукова думка, 2002. – С. 396–494.
4. Жуков О., Ісаєнко Л. Романна концепція образу головного героя: (Про роман І. Нечуя-Левицького «Гетьман Іван Виговський») / О. Жуков, Л. Ісаєнко // Урок української. – 2002. – № 7. – С. 48–50.
5. Камінчук А. Особливості характеротворення в історичних романах І.С.Нечуя-Левицького / А. Камінчук // Слово і час. – 2000. – № 11. – С. 26–31.
6. Міщук Р. Уроки історії – уроки моральності / Р. Міщук // Нечуй-Левицький І. Князь Єремія Вишневецький. Гетьман Іван Виговський: Історичні романи. – К.: Дніпро, 1991. – С. 487–502.
7. Приходько І. Тема України і національної зради у творчості І.Нечуя-Левицького / І. Приходько // Дивослово. – 2001. – № 3. – С. 48–54.
8. Слоновьська О. «Чи думав Байда про такого внука, що зрадить славу прадіда свого». Князь Єремія Вишневецький / О. Слоновьська // Українська мова і література в школі. – 1990. – №12.

Панас Мирний. Повість «Лихі люди» (самостійна робота) (колоквіум)

План

1. Тема, ідея, конфлікт повісті.
2. Образна система твору:
 - образи «нових людей», учасників народницького руху Петра Телепня і Жука;
 - прибічники системи – Шестірний і Попенко.
3. Особливості композиції повісті. Спогади, ліричні відступи, пейзажі, описи обставин подій. Роль епіграфа.

Панас Мирний. Новела «Лови» (самостійна робота) (колоквіум)

План

1. Що читач дізнається про Григорія Костенка й Орісю Гирівну з перших сторінок твору?
2. Що мав зробити жандарм Костенко, щоб стати поліцеймейстером?
3. Як повела себе Оріся, дізнавшись про від'їзд чоловіка?
4. Якого «злочинця» впіймав Костенко? Розкажіть про реакцію Орісі.
5. Як повів себе Костенко після зради Орісі? Чим пояснюється така його поведінка?
6. Визначте роль обрамлення у творі.

Література:

Див. у рекомендованому списку до П/З № 4-5.

Борис Грінченко. Оповідання «Украла», «Дзвоник», «Каторжна», «Кавуни» та ін. (самостійна робота) (колоквіум)

План:

1. Особливості змалювання психології дитини у малій прозі Б. Грінченка.
2. Відречення від природного середовища – трагедія людини (образ Наталі з оповідання «Дзвоник»).
3. Проблема формування дитячої душі під впливом неординарних обставин в оповіданні «Украла» (Олександра). Образ народного вчителя у творі.
4. Дидактичне спрямування оповідання «Кавуни».
5. Проблема відчуження в оповіданні «Каторжна». Образ Докії.

Література:

1. Коломієць Н.Є., Яременко Н.В. Специфіка портретування в малій прозі Б.Д. Грінченка/ Н. Є. Коломієць, Н. В. Яременко. – Режим доступу до публікації: <http://litzbirnyk.com.ua/wp-content/uploads/2013/11/12.4.7.pdf>
 2. Мельниченко Л.О. Психологізм малої прози Бориса Грінченка/ Л.О. Мельниченко. – Режим доступу до публікації: http://www.philology.kiev.ua/library/zagal/Literaturoznavchi_studii_2013_37_2/056_062.pdf
- Див. у рекомендованому списку до П/З № 6.

Змістовий модуль №2 ДРАМАТУРГІЯ

Практичне заняття №7

Становлення та розвиток українського професійного театру. Розвиток драматургії 70-90-х років XIX ст.

План:

1. Передумови виникнення першого українського професійного театру (кріпацькі, мандрівні театри, театральні трупі Громад).
2. Театральне життя Києва, Бобринця, Єлисаветграда 70-80-х років XIX століття.
3. Створення першої української театральної трупи М. Кропивницьким (1882 р.). Внесок М. Старицького у розвиток українського театру (1883 р.). Триумфальні гастролі українського професійного театру.
4. Театральна діяльність родини Тобілевичів (Миколи Садовського, Панаса Саксаганського, Івана Карпенка-Карого) (повідомлення).
5. Акторська діяльність Марії Заньковецької (повідомлення).
6. Проблеми репертуару.
7. Драматургія та театр на Галичині та на Буковині:
 - Діяльність напівпрофесійних і напіваматорських труп (драматичне товариство імені І.Котляревського у Львові (1898–1908), Буковинський народний театр під керівництвом І.Захарка в Чернівцях (1900–1910), товариство імені Івана Тобілевича у Станіславі (1908–1914), Гуцульський театр Г.Хоткевича (1909-1912)), український професійний театр «Руська бесіда» О.Бачинського (1864 р.).
 - тематика й проблематика драматичних творів Ю. Федьковича, Г.Цеглинського, І. Франка.

Завдання та запитання:

1. З якими труднощами стикалися перші українські театральні трупи?
2. Яку роль у розвитку українського театального мистецтва відіграла родина Тобілевичів?
3. Підготувати повідомлення на теми: «Заповідник-музей «Хутір «Надія», його роль у розвитку українського професійного театального мистецтва», «Театральні місця Кіровограда», «Історія будівлі Кіровоградського музично-драматичного театру», «Розвиток Кіровоградського музично-драматичного театру на сучасному етапі».

Література:

1. Василько В. Микола Садовський і його театр/ В. Василько. – К., 1962.
2. Дурьлін С. Марія Заньковецька / С. Дурьлін. – К., 1982.
3. Історія української літератури 70–90 рр. XIX ст.: У 2 кн. / За ред. О. Д. Гнідан. – К.: Вища школа, 2003, – Кн. I. – С. 485–514.

4. Куценко Л. «Народу самосійні діти...» / Леонід Куценко. – Кіровоград: Спадщина, 2005.
5. Куценко Л. Стежками «Хутора Надії» / Леонід Куценко. – Кіровоград: «Імекс-ЛТД», 2007.
6. Мар'яненко І. Минуле українського театру / І. Мар'яненко. – К., 1954.
7. Мороз Л. З. Драматургія // Історія української літератури ХІХ століття: У 3 кн. Кн. 2: Навч. посібник / За ред. М. Т. Яценка. – К.: Либідь, 1996. – С. 352–373.
8. Новиков А. З історії українського професійного театру (до 125-річчя заснування Марком Кропивницьким театру корифеїв) / Анатолій Новиков // Українська мова і література в школі. – 2007. – № 6. – С. 37–42.
9. Новиков А. Марко Кропивницький і українське театральне мистецтво / Анатолій Новиков // Дивослово. – 2004. – №2. – С. 14–17.
10. Новиков А.. Українська драматургія й театр від найдавніших часів до початку ХХ ст. : монографія / Анатолій Новиков. – Харків : Сага, 2011. – 407 с.
11. Панченко В. Є. Магічний кристал : Сторінки історії українського письменства / В. Є. Панченко. – Кіровоград, 1995. – 234 с.
12. Садовський М. К. Мої театральні згадки / М.К. Садовський. – К.: Держ. вид. образотворч. мистецтва і муз. літератури, 1956. – 203 с.
13. Саксаганський П. Думки про театр / Панас Саксаганський. – К., 1955.
14. Тобілевич С. Корифеї української сцени // Спогади про Марка Кропивницького. Збірник. – С. 50–52.
15. Спогади про Марка Кропивницького. Зб. – К., 1990.
16. Спогади про Миколу Садовського. Зб. – К., 1981.
17. Спогади про Панаса Саксаганського. Зб. – К., 1882.
18. Хорунжий Ю. Садовський садить сад з Марією і без... Роман / Ю. Хорунжий. – К.: Фенікс, 2005.
19. Шевченко С. Бобринецька сторінка майстрів сцени : театру корифеїв – 125 / С. Шевченко , К. Корж // Народне слово. – 2007. – 18 грудня. – С. 3.
20. Ярош В. П. Стежками зв'язаними/ В. П. Ярош. – Кіровоград, 1992.

Практичне заняття №8

Новаторство драми Марка Кропивницького «Олеся»

План:

1. М. Кропивницький. Сторінки біографії. Театральна та літературна діяльність (оглядово).
2. Риси «нової драми в «Олесі» М. Кропивницького:
 - Тема, проблема, специфіка конфлікту:
 - тема розорення поміщицьких господарств та народження сільської буржуазії (Леонід Загрива, Кіндрат Балтиз);
 - проблема пошуку людиною себе, свого призначення, відчуження особистості (суспільного і внутрішнього) (Олеся, Влас);
 - специфіка конфлікту твору (прагнення до збагачення (Кіндрат Балтиз, Марфа Варфоломійвна) – прагнення вільного життя Олеся, Влас).
 - Образна система:
 - Олеся: пошук життєвої реалізації як людини (життєві пріоритети героїні (прагнення отримати освіту, співпереживання за долю людей, розмірковування, пошук виходу із ситуації), конфлікт з батьками, друзями, любов до Власа)

- Кіндрат Балтиз: шлях до збагачення (гострий розум і спостережливість, проникливе вміння аналізувати хиби й помилки при веденні господарства сусідами-поміщиками, точний розрахунок, уміння проявити ініціативу, працьовитість, холодний розрахунок, байдужість до проблем навколишніх, любов до рідних)
- Леонід Загрива: трагедія збанкрутілого дворянина .
- Нихвіт Варфоломійович, Марфа Варфоломіївна: мрії про збагачення.
- Влас: прагнення свободи.
- Психологізм драми (образна система, характер конфлікту, розгортання подій).

Завдання та запитання:

1. У чому відмінність життєвих прагнень Олесі і Марфи Варфоломіївни?
2. Доведіть, що Олеся і Влас відчувають себе відчуженими як у суспільному, та і у внутрішньому світі.
3. Простежте інтертекстуальні зв'язки між драмами М. Кропивницького «Олеся і А. Чехова «Вишневий сад».

Література:

1. Буряк О. Художньо-стильові особливості п'єс Марка Кропивницького / Олена Буряк // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (літературознавство). Випуск 79. – Кіровоград, 2008. – С. 16-25. Або: Дивослово. – 2013. – № 7–8. – С. 61–65.
2. Зубак Л. Драма Марка Кропивницького «Олеся» як вияв новаторських тенденцій в українській драматургії кінця ХІХ століття / Любов Зубак // Наукові записки. – Серія: Філологічні науки (літературознавство). – Вип. 114. – Кіровоград, 2013.
3. Зубак Л. «Чеховський» тип драматичної героїні у п'єсі Марка Кропивницького «Олеся»/ Любов Зубак // Наукові записки. – Серія: Філологічні науки (літературознавство). – Вип. 50. – Кіровоград, 2003. – С. 120–129.
4. Історія української літератури ХІХ ст. – Кн. третя. – К., 1997. – С. 381–398.
5. Історія української літератури 70–90 рр. ХІХ ст.: У 2 кн. / За ред. О. Д. Гнідан. – К.: Вища школа, 2003, – Кн. І. – С. 482–503.
6. Історія української літератури ХІХ століття: У 2 кн. / За ред. акад. М. Г. Жулинського – К.: Либідь, 2006. – Кн. ІІ. – С. 609–646.
7. Киричок М. П. Марко Кропивницький: Життя і творчість/ М. П. Киричок. – К., 1968.
8. Киричок М. П. Марко Кропивницький: Літературний портрет/ М. П. Киричок. – К., 1985.
9. Марко Лукич Кропивницький: Зб. статей, спогадів і матеріалів. – К., 1995.
10. Мар'яненко І. М.Л. Кропивницький та його театр / І. Мар'яненко / Минуле українського театру. – К., 1954.
11. Мороз Л. З. Марко Кропивницький/ Л. З. Мороз / Кропивницький Марко. Драматичні твори. – К., 1990. – С. 5–78.
12. Новиков А. Художній універсум Марка Кропивницького/ Анатолій Новиков. – Х.: Майдан, 2006. – 352 с.
13. Новиков А. Драматургія Марка Кропивницького: від традиційної драми до нової європейської естетичної системи / Анатолій Новиков // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (літературознавство). Випуск 79. – Кіровоград, 2008. – С. 47–58.
14. Новиков А. Українська драматургія й театр від найдавніших часів до початку ХХ ст. : монографія / Анатолій Новиков. – Харків : Сага, 2011. – 407 с.

15. Пільгук І. Вступна стаття/ Іван Пільгук / Кропивницький М. Твори: У 6-ти т. – К., 1958.
16. Смоленчук М. К. Марко Кропивницький і його рідний край / М. К. Смоленчук. – К., 1971.

Практичне заняття №9 **Михайло Старицький. Драма «Талан»**

План:

1. Сторінки біографії. Формування світогляду. Громадська діяльність. Внесок М.Старицького в розбудову українського театру. Літературна спадщина.
2. Драма «Талан»:
 - історія написання і видання п'єси, сценічна доля драми;
 - Марія Заньковецька – прототип образу Марії Лучицької. Сценічна доля М. Заньковецької;
 - проблематика твору (служіння мистецтву, вибору між особистим щастям і творчістю (театром))
 - особливості конфлікту,
 - образ Марії Лучицької:
 - талановита акторка; любов до театру; цілісна, гармонійна особистість;
 - прагнення особистого щастя, любов до Квітки, здатність на самопожертву;
 - Марія Лучицька й акторське середовище (Квятковська, Котенко): інтриги, заздрощі, провокації;
 - Марія Лучицька й родинне оточення (Квітка (збайдужіння, безвольність), його мати (нерозуміння, духовний примітивізм));
 - риси «нової» драми у змалюванні образу головної героїні.
 - особливості мовних партій драми.

Завдання та запитання:

1. Якими у творі показані майстри сцени, підсобні робітники, газетярі?
2. Чого не може вибачити акторка Квітці, якого колись дуже любила?
3. Чому зрада мистецтва найбільше дошкуляє Марії Лучицькій?
4. Прокоментуйте фінал п'єси.

Література:

1. Горик Н. Тематичні розробки уроків з української літератури. 10 клас / Н. Горик // Дивослово. – 1997. – №9.
2. Дурилін С. М. Мрія Заньковецька: Життя і творчість/ С. Дурилін. – К., 1965.
3. Зубков В. Михайло Петрович Старицький // Поетичні твори, драматичні твори. – К., 1987.
4. Історія української літератури ХІХ ст. Книга третя. – К., 1997. – С. 363–381.
5. Історія української літератури 70–90 рр. ХІХ ст.: У 2 кн. / За ред. О.Д. Гнідан. – К.: Вища школа, 2003, – Кн. І. – С. 504–536.
6. Історія української літератури ХІХ століття: У 2 кн. / За ред. акад. М. Г. Жулинського – К.: Либідь, 2006. – Кн. ІІ. – С. 609–645.

7. Комишанченко М. П. Михайло Старицький: Літературний портрет. – К., 1968.
8. Левчик Н. Михайло Старицький: багатогранність таланту / Н. Левчик // Дивослово. – 2005. – № 12. – С. 20–26.
9. Погребенник В. Українська література кінця ХІХ століття: творчість чільних репрезентантів / Володимир Погребенник // Українська мова та література. – 2004. – №21–24 (373–376). – С. 40–49.
10. Пчілка О. Михайло Петрович Старицький/ Олена Пчілка // Київ. – 1991. – №12.
11. Сокирко Л. Г. М.П. Старицький. Критико-біографічний нарис / Л. Г. Сокирко. – К., 1960.
12. Цибаньова О. Лаври і терни: Життєвий і творчий шлях Михайла Старицького / О. Цибаньова. – К, 1996. – 188 с.

Практичне заняття №10

Іван Тобілевич (Карпенко-Карий). «Мартин Боруля»

План:

1. Життєвий і творчий шлях. Світогляд. Громадсько-політична робота.
2. Творча спадщина (загальний огляд). Погляди І. Карпенка-Карого на драматургію і театр.
3. Трагікомедія «Мартин Боруля»:
 - Історія написання, автобіографізм драми;
 - специфіка конфлікту;
 - проблематика твору (соціальний і психологічний контекст);
 - образна система твору:
 - Мартина Борулі: трагікомічне начало;
 - сатиричний контекст образу Грандалєва;
 - народна мудрість, мрійливість, гумористично-філософське ставлення до мирської «суєти» і водночас життєвий практицизм Омелька;
 - втілення в образах Гервасія, Марисі здорової народної моралі;
 - осуд прагнень Степана здобути чиновницьку посаду нечесним шляхом;
 - природа сміху у творі.

Завдання та запитання:

1. За що зневажає Мартин Боруля поміщика Красовського? Як це характеризує героя?
2. Чим ладен пожертвувати Мартин Боруля задля здобуття дворянського звання? Як він мотивує своє прагнення стати дворянином?
3. Як Мартин Боруля будує дворянське «життя» для своїх домочадців?
4. Прокоментуйте поведінку Мартина Борулі під час приїзду Націєвського. У чому комізм змалюваної автором ситуації.
5. Які засоби творення комічного застосовує автор у діалогах Мартина Борулі з Омельком?

6. Хто спонукає Мартина Борулю спалити документи про право на дворянський чин?
7. Порівняйте образи Мартина Борулі з одноіменної трагікомедії І. Карпенка-Карого і Журдена з комедії Ж. Б. Мольєра «Міщанин-Шляхтич».

Практичне заняття №11
Геройко-романтична історична трагедія
Івана Тобілевича (Карпенка-Карого) «Сава Чалий»

План:

1. Історична основа, джерела написання твору. Образ Сави Чалого у фольклорі, художній літературі.
2. Проблематика трагедії.
3. Зовнішній конфлікт, його підґрунтя. Переростання зовнішнього конфлікту у внутрішній.
4. Особливості композиції, основні колізії п'єси.
5. Образна система твору:
 - образ Сави Чалого (талановитий, розумний ватажок; людина з далекоглядним мисленням, стратег; вболіває за долю батьківщини; конфлікт з гайдамаками; вибір на користь шляхти: сумніви, усвідомлення помилки у виборі союзників; любов до Зосі та сина): глибина психологічної характеристики;
 - втіленням рішучості, відваги, безкомпромісності у боротьбі проти ненависної шляхти в образі Гната Голого;
 - Шмигельський – шукач мирних шляхів залагодження конфліктів між гайдамаками і шляхтою;
 - образи шляхти (Потоцький, Жезніцький, Яворський).
6. Поетикальні особливості твору, неоромантичне начало.

Завдання та запитання:

1. Порівняйте образ Сави Чалого у народній пісні і п'єсі І. Тобілевича.
2. Поміркуйте: Сава Чалий – зрадник чи жертва обставин? Аргументуйте свою відповідь.
3. Назвіть риси неоромантизму як стильової літературної течії. Чи властиві ці риси образу Сави Чалого?

Література:

1. Білоус Н. Українська драматургія другої половини XIX – початку XX ст. на історичному тлі театрального руху Н. Білоус // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 5. – С. 37–39.

2. Вертій О. Народний світогляд і питання національної самобутності українського письменства в літературно-естетичній думці 70–90-х років XIX ст. : курс лекцій / О. Ветій // Українська література в загальноосвітній школі. – 2004. – № 7/8. – С. 2–11.
3. Вієвський В. Поетика комедійної творчості І. Карпенка-Карого / В. Вієвський. – К., 1995.
4. Галабутська Г. Життєві і творчі обрії Карпенка-Карого / Г. Галабутська // Дивослово. – №12. – 1995. – С. 44–45.
5. Ганіч Н. Герої Ж.-Б. Мольєра, М. Куліша та І. Карпенко-Карого – носії однієї пристрасті: За п'єсами «Міщанин-шляхтич», «Мина Мазайло» та «Мартин Боруля», 9 клас / Н. Ганіч // Зарубіжна література (ШС). – 2007. – № 45. – С. 13–16.
6. Горик Н. Тематичні розробки уроків з української літератури. 10 клас / Н. Горик // Дивослово. – 1998. – №9. – С. 31–36.
7. Городна О. Розвиток драматургії і театру. Український професійний театр. Труппа корифеїв / О.Городна // Українська мова та література (ШС). – 2010. – № 38/40. – С. 3–13.
8. Горошко Н. Історична драма І. Карпенка-Карого «Сава Чалий»: урок літ. в 10 кл. / Н. Горошко // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2009. – № 9. – С. 19–22.
9. Дем'янівська Л.С. І.Тобілевич (Карпенко-Карий) / Л. Дем'янівська. – К.,1995.
10. Дорошкевич О. Іван Тобілевич Карпенко-Карий. 1845–1907) / О. Дорошкевич // Тобілевич І. (Карпенко-Карий). Вибрані твори. – К.,1930.
11. Єфремов С. Карпенко-Карий (І.К. Тобілевич) Критико-біографічний нарис / Сергій Єфремов. – К.,1924.
12. Історія української літератури 70–90 рр. XIX ст.: У 2 кн. / За ред. О. Д. Гнідан. – К.: Вища школа, 2003, – Кн. I. – С. 537–573.
13. Історія української літератури XIX століття: У 2 кн. / За ред. акад. М. Г. Жулинського – К.: Либідь, 2006. – Кн. II. – С. 647–673.
14. Коломієць В. В., Іванова О.В. Конфлікти і характери у трагедії Івана Карпенка-Карого «Сава Чалий»/ В. В. Коломієць, О. В. Іванова. – Режим доступу до публікації: http://philology.kiev.ua/library/zagal/Literaturoznavchi_studii_2013_37_1/395_402.pdf
15. Лапузіна О. В. І. Карпенко-Карий. Трагікомедія «Мартин Боруля».10 клас [Текст] / О. В. Лапузіна // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2012. – № 2. – С. 14–17.
16. Малютіна Н. П. Українська драматургія кінця XIX – початку XX ст.: навч. посіб. / Н. П. Малютіна. – К. : Академвидав, 2010. – 256 с.
17. Мамонтов Я. Драматургія І.Тобілевича/ Яків Мамонтов // Тобілевич І. Твори: В 6-ти т. – Т.6. – К.,1931.
18. Ніколюк Л. Іван Карпенко-Карий – драматург, актор, творець українського театру : українська література : 10 клас / Лариса Ніколюк // Українська мова й література в сучасній школі. – 2013. – № 5. – С. 29–36.
19. Новиков А. І. Карпенко-Карий в контексті літературно-мистецького життя другої половини XIX – початку XX ст./А.І. Новиков // Українська література в загальноосвітній школі. – 2009. – № 7/8. – С. 17–23.
20. Новиков А. Проблема злочину й кари в п'єсах драматургів театру корифеїв: морально-психолог. аспект / Анатолій Новиков // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2009. – № 15.
21. Новиков А. Фольклорна-етнографічна основа української драматургії другої половини XIX ст. /Анатолій Новиков // Українська література в загальноосвітній школі. – 2005. – № 7. – С. 6–10.
22. Погребенник В. Українська література кінця XIX століття: творчість чільних репрезентантів / Володимир Погребенник // Українська мова та література. – 2004. – №21–24 (373–376). – С. 50–61.
23. Свербилова Т. Уроки «Хазяїна» наприкінці XX ст./ Т. Свербилова // Слово і час. – 1998. – №3. – С. 61–64.

24. Сидоренко В. Робота з текстом комедії І.Карпенка-Карого «Хазяїн»/ В. Сидоренко // Дивослово. – 1995. – №9. – С. 38–40.
25. Тобілевич С. Мої стежки і зустрічі. Спогади / Софія Тобілевич. – К., 1957.
26. Франко І. Іван Тобілевич (Карпенко-Карий) / Іван Франко // Збір. творів: У 50-ти т. – К., 1982. – Т.37.
27. Фурсова Л. Мистецькі паралелі: Мольєр. «Міщанин-шляхтич» – Карпенко-Карий. «Мартин Боруля»: Компаративний ідейно-тематичний аналіз / Л. Фурсова // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2004. – № 4.
28. Шнайдер Б. І. Трагедія «Сава Чалий» Карпенка-Карого і українська історична драма XIX ст. / Б. І. Шнайдер; Акад.наук УРСР; Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка. – К., 1959. – 275 с.
29. Шпильова Н. Вивчення трагедії «Сава Чалий» Івана Карпенка-Карого в 10-му класі: 100-річчю від часу написання трагедії «Сава Чалий»(1899) присвячується / Н.Шпильова // Українська мова та література. – 1999. – № 42. – С. 3–5.

Самостійна робота №2

Марко Кропивницький «Доки сонце зійде, роса очі виїсть»

План:

1. Тематика та проблематика драми. Морально-етична та соціальна основи конфлікту твору.
2. Типологічна спорідненість п'єси із драмою М. Старицького «Не судилось».
3. Осуд в образах Бориса Воронова і його приятеля студента-агронома Володимира Горнова «хлопоманства» і фальшивого народолюбства.
4. Викриття пристосуванців і перевертнів з народу (швець Гордій Поваренко і панська покоївка Текля).
5. Утвердження здорової народної моралі над бездушністю, розбещеністю і користолюбством (Оксана, Антін Завада, Степан Когут, Охрім, Максим Хвортуна).
6. Особливості мови твору.

Марко Кропивницький «По ревізії»

План:

1. Драматичний етюд «По ревізії» — гостра й дотепна сатира на сільську владу в пореформену добу.
2. Осуд хабарництва, шахрайства і п'янства сільської верхівки (писар Скубко, старшина Василь Миронович).
3. Анекдотичність сюжетних перепитій твору.

Література:

Див. у рекомендованому списку до П/З №8

Михайло Старицький. Драматургія

План:

1. Драма «Не судилось» («Панське болото»). І. Франко про драму «Не судилось»:

- основний конфлікт соціально-побутової драми;
- образ Катрі Дзвонарівни, глибина почуття й саможертвність дівчини-селянки;
- образ Михайла Ляшенка – слабкої духом, егоїстичної натури, не здатної протистояти обставинам;
- Павло Чубань – нова постать інтелігента-народника.

2. Реалізм драм М. Старицького на тему села («Ой не ходи, Грицю...», «У темряві»).

3. Драми на історичні теми: «Богдан Хмельницький», «Маруся Богуславка», «Оборона Буші».

Література:

Див. у рекомендованому списку до П/З №9

Іван Карпенко-Карий. Сатиричні комедії «Сто тисяч», «Хазяїн»

«Сто тисяч»

План:

1. Проблема влади грошей над людиною у комедії «Сто тисяч».
2. Нагромаджувач грошей і «преоберетатель земельки». Образ Герасима Никодимовича Калитки.
3. Елементи авантюрної драми у творі.

«Хазяїн»

План:

1. Сатирична комедія «Хазяїн» – соціально-сатирична комедія нового типу, гостра сатира на стяжателів, експлуататорів, міщан. Проблематика твору (конкретно-історичний та загальнолюдський виміри).
2. Образ Терентія Гавриловича Пузиря, його психологічна переконливість.
3. Феноген, Ліхтаренко, Зеленський як доповнення образу Пузиря; показ різних типів слуг та комерсантів, викриття їхньої аморальності.
4. Вираження просвітницьких ідей в образах представників інтелігенції – Золотницького, Калиновича, Соні.
4. Мова твору (майстерність побудови діалогу, мовні засоби індивідуалізації персонажів).

Література:

1. Беленчук С. І. Урок – психологічне дослідження за п'єсою І.Карпенка-Карого «Хазяїн»: 10 кл / С.І. Беленчук // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2008. – № 26. – С. 27–29.
2. Вієвський В. Поетика комедійності «Мартина Борулі» І.К.Карпенка-Карого / В. Вієвський. – Кіровоград, 1991. – 33 с.
3. Данильчук О. Розкриття в п'єсі «Хазяїн» І.К.Карпенка-Карого деморалізуючого впливу на людину злочинних засобів збагачення / О.Данильчук // Українська мова і література в школі. – 1999. – С. 46–47.

4. Карасевич В. Образ Терентія Пузиря за комедією «Хазяїн» І.К.Карпенка-Карого / В. Карасевич // Українська література в загальноосвітній школі. – 2000. – №2. – С. 33–36.
5. Коваленко Л. І. Карпенко-Карий. Трагікомедія «Сто тисяч». 8-й клас / Ліна Коваленко // Українська мова та література. – 2013. – № 13 (липень). – С. 8–10.
6. Падалка Н. «Сто тисяч» Івана Карпенка-Карого // Вивчення драматичних творів / Н.Падалка, В.Цимбалюк. – К., 1984. – С. 23–30.
7. Погорілий С. Робота з текстом комедії Івана Карпенка-Карого «Хазяїн» / С. Погорілий // Дивослово. – 1995. – № 9. – С.38–41.
Див. у рекомендованому списку до П/З № 10–11.

Змістовий модуль №2 ПОЕЗІЯ. ТВОРЧИСТЬ ІВАНА ФРАНКА

Практичне заняття №12 Життєвий і творчий шлях Івана Франка

План:

1. Життєпис письменника.
2. Формування світогляду митця.
3. Громадсько-політична діяльність. Аналіз статей «Дещо про самого себе», «Поет зради».
4. Літературна спадщина (загальний огляд).
5. І. Франко-перекладач.
6. Теоретико-літературознавчі та літературно-критичні розвідки (аналіз однієї з праць на вибір)

Завдання та запитання:

1. Що Вам відомо про освіту І.Франка?
2. Розкажіть про стосунки І. Франка й М.Драгоманова.
3. Як ставився І. Франко до соціалізму?
4. Членом яких політичних партій був І.Франко?
5. Чому в І. Франка були непорозуміння з польськими та українськими інтелігентами?
6. Законспекуйте статті І. Франка «Дещо про самого себе», «Із секретів поетичної творчості».

Література:

1. Басс І.І., Каспрук А.А. Іван Франко: Життєвий і творчий шлях / І.І. Басс, А.А. Каспрук. – К., 1983.
2. Гнатюк М. І. Іван Франко і проблеми теорії літератури: навчальний посібник / М. І. Гнатюк. – К. : Академія, 2011. – 237 с.
3. Гнатюк М.І. Іван Франко в літературно-естетичних концепціях його часу / Михайло Гнатюк. – Львів : Каменяр, 1999. – 179 с.

4. Горак Р. Легенди про народження Івана Франка / Роман Горак // Літературна Україна. – 2001. – 30 серпня. – С. 2.
5. Гордасевич Г. Три арешти Івана Франка / Галина Гордасевич // Дивослово. – 1998. – № 4. – С. 52–54.
6. Гундарова Т. І. Проявлення Слова. Дискурс раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація/ Т. І. Гундарова. – Львів, 1997.
7. Гундарова Т. Невідомий Іван Франко: Грані Ізмарагду / Тамара Гундарова. – К. : Либідь, 2006. – 359 с.
8. Денисюк І. Речник національної ідеї / Іван Денисюк // Дзвін. – 2006. – №8. – С. 103–111.
9. Єфремов С. Історія українського письменства/ Сергій Єфремов. – К., 1995. – С. 489–494.
10. Зеров М. Франко-поет/ Микола Зеров // Твори: У 2-х т. – К., 1991. – Т.1.
11. Зимомря М. Перекладацька спадщина Івана Франка: панорамність культурного простору / Микола Зимомря // Слово і час. – 2011. – № 11. – С. 47–55.
12. Історія української літератури 70–90 рр. ХІХ ст.: У 2 кн. / За ред. О. Д. Гнідан. – К.: Вища школа, 2003, – Кн. II. – С. 123–161.
13. Історія української літератури ХІХ століття: У 2 кн. / За ред. акад. М. Г. Жулинського – К.: Либідь, 2006. – Кн. II. – С. 268–349.
14. Історія української літератури ХІХ ст.: У 3 кн. / за ред. М.Т. Яценка. – К., 1997. – С. 321–341.
15. Клочек Г. Трактат Івана Франка «Із секретів поетичної творчості» як предтеча української рецептивної поетики / Григорій Клочек // Слово і час. – 2007. – № 4. – С. 39–45.
16. Мазепа В. Історіософські ідеї Івана Франка / В.Мазепа // Київська старовина. – 2000. – № 1. – С. 62–72 ; Київська старовина. – 2000. – № 2. – С. 18–32.
17. Маланюк Є. Франко незнаний/ Євген Маланюк // Книга спостережень. – Торонто, 1962.
18. Мельник Я. З останнього десятиліття Івана Франка / Ярослава Мельник. – Львів, 1999.
19. Паранюк Є. Останні роки життя Івана Франка / Є. Паранюк // Берегиня. – 1998. – № 1.
20. Погребенник В. Українська література кінця ХІХ століття: творчість чільних репрезентантів/ Володимир Погребенник // Українська мова та література. – 2004. – №21–24 (373–376). – С. 62–65.
21. Салига Т. «Ні, я не кинув каменярський молот» / Тарас Салига // Дзвін. – 2006. – №8. – С. 112–122.
22. Семенюк Е. Іван Франко і проблеми єдності / Е.Семенюк // Дзвін. – 1997. – №8. – С. 147–150.
23. Смольницька О. Перекладацька діяльність І. Франка: компаративістський аналіз архетипних систем давньоукраїнського та скандинавського мислення / Ольга Смольницька // Слово і час. – 2010. – № 1. – С. 81–86.
24. Гундарова Т. «Я есть мужик, пролог, не епілог...». Літературний портрет Івана Франка / Тамара Гундарова. – К. : Веселка, 2006. – 30 с.
25. Тихолоз Б. Психодрама Івана Франка / Богдан Тихолоз. – Львів, 2005.
26. Тихолоз Б. «Цілий чоловік» в етико-антропологічній концепції І.Франка / Богдан Тихолоз // Слово і час. – 1999. – № 2. – С. 32–34

Практичне заняття №13

Поетична спадщина Івана Франка. Збірка «З вершин і низин»

План:

1. Громадсько-політичні, естетичні, світоглядні погляди І. Франка.

2. Збірка «З вершин і низин». Історія видання. Особливості композиційної структури. Провідні мотиви й образи, ліричний герой.
3. «Гімн» («Вічний революціонер») – зразок політичної лірики. Ідейна заданість поезії. Алегоричний образ вічного революціонера. Художня специфіка твору.
4. Новаторство Франка у фольклорному жанрі веснянок (цикл «Веснянки»).
5. «Каменярі» – філософська алегорія-міт про самоофірних борців за свободу і справедливість, які торують гостинець у майбутнє. Художні доміанти поезії.
6. Новизна І.Франка у жанрі сонета («Сонети – се раби», «Колись в сонетах Данте і Петрарка», «Сікстинська Мадонна» з циклу «Вольні сонети», цикл «У сні мені явилися дві богині», «Епілог» з циклу «Тюремні сонети» та ін..).
7. Цикл «Україна» («Моя любов», «Гімн» («Не пора, не пора, не пора...»), «Розвивайся ти, високий дубе»).

Завдання та запитання:

1. Простежте зв'язок громадської діяльності І.Франка з темами/ мотивами збірки «З вершин і низин».
2. У чому особливість композиції збірки?
3. Підготуйте цитатну характеристику образу вічного революціонера з поезії «Гімн» (Вічний революціонер»). Що вкладає автор в поняття вічного революціонера в поезії?
4. Новаторство «Веснянок» І. Франка. Які засоби використовує автор для змалювання суспільних процесів у поезіях «Гримить», «Гріє сонечко», «Земле, моя всеплодюча мати», «Дивувалась зима» та ін.
5. Розкрийте алегоричний контекст образу каменярів з одноіменної поезії І. Франка. Визначте віршований розмір, вид римування твору, художні тропи.
6. Назвіть художні особливості сонета. У чому виявляється новаторство І. Франка у жанрі сонета?

Література:

1. Басс І.І., Каспрук А.А. Іван Франко: Життєвий і творчий шлях / І. І. Басс, А. А. Каспрук – К., 1983.
2. Гундарова Т. І. Проявлення Слова. Дискурс раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація / Т. І. Гундарова. – Львів, 1997.
3. Гундарова Т. Невідомий Іван Франко: Грані Ізмарагду / Тамара Гундарова. – К.: Либідь, 2006. – 359 с.
4. Гундарова Т. «Я есть мужик, пролог, не епілог...». Літературний портрет Івана Франка / Тамара Гундарова. – К. : Веселка, 2006. – 30 с.
5. Єфремов С. Історія українського письменства/ Сергій Єфремов. – С. 489–494.
6. Зеров М. Франко-поет/ Микола Зеров // Твори: У 2-х т. – К., 1991. – Т.1.
7. Історія української літератури 70–90 рр. ХІХ ст.: У 2 кн. / За ред. О. Д. Гнідан. – К.: Вища школа, 2003, – Кн. II. – С. 123–161.
8. Історія української літератури ХІХ ст.: У 3 кн. / за ред. М. Т. Яценка. – К., 1997. – С. 321–341.
9. Історія української літератури ХІХ століття: У 2 кн. / За ред. акад. М. Г. Жулинського – К.: Либідь, 2006. – Кн. II. – С. 268–349.

10. Маланюк Є. Франко незнаний / Євген Маланюк // Книга спостережень. – Торонто, 1962.
11. Мороз О. Н. Іван Франко: Семінарій / О.Н. Мороз. – К., 1977.
12. Назаров Н. Іван Франко і сонетярство: До 150 – річчя з дня народження Івана Франка / Назарій Назаров // Всесвіт. – 2006. – № 7–8. – С. 182–184.
13. Печарський А. Іван Франко – «дух, наука, думка, воля»: психоаналітична парадигма творчості / Андрій Печарський // Дивослово. – 2014. – № 10. – С. 58–64.
14. Погребенник В. Українська література кінця ХІХ століття: творчість чільних репрезентантів / Володимир Погребенник // Українська мова та література. – 2004. – №21–24 (373–376). – С. 62–65.
15. Погребенник Ф. Воскресли вірші Івана Франка / Федір Погребенник // Дивослово. – 1998. – № 4. – С. 46–52.
16. Ткачук М. Лірика Івана Франка / Микола Ткачук. – Тернопіль-Київ, 2006.
17. Ткачук М. Заборонені поезії Івана Франка: (Із збірки «З вершин і низин») / Микола Ткачук // Пам'ять століть. – 1997. – № 5. – С. 44–47.
18. Филипович П. Шляхи Франкової поезії / Павло Филипович // Літературно-критичні статті. – К., 1991.
19. Шевченко З. Про сучасний підхід до шкільного аналізу творів Івана Франка / З. Шевченко // Дивослово. – 2000. – №10. – С. 43–48.
20. Яременко В. До всіх народів і всіх віків/ В. Яременко // Українське слово. Хрестоматія української літератури і літературної критики ХХ ст. – Т.1. – К., 1994, – С. 25–31. (Тут поезія «Гімн» («Не пора, не пора, не пора...»))

Практичне заняття №14

Поетична спадщина Івана Франка. Збірка «Зів'яле листя»

План:

1. Життєва драма: жінки у долі Івана Франка (Р. Горак «Тричі мені являлася любов»).
2. Оцінка літературною критикою збірки «Зів'яле листя». Вдгук на збірку Я. Щурата. Відповідь І. Франка – поезія «Декадент» (збірка «Мій Ізмарагд»).
3. «Зів'яле листя»: лірична драма. Історія написання збірки. Два видання «Зів'ялого листя» – Львів, 1896 р., 1911 р. Роль і значення передмов. Ознаки літературної містифікації: романтична модель «щоденника самогубця» – літературні попередники – Гейне, Данте, Гете.
4. Структура збірки: три розділи, «жмутки». «Епілог». Розвиток почуттів ліричного героя. Жанрова своєрідність творів. Система образів-символів.
5. Рух почуття ліричного героя:
 - перший жмуток («За що, красавице, я так тебе люблю», «Так, ти одна моя правдивая любов», «Я не кляв тебе, о зоре», «Безмежнеє поле в сніжному завою», «Епілог» та ін.)
 - другий жмуток («Чого являєшся мені...» /напам'ять/, «Що щастя? Се ж ілюзія...», «Як почувеш вночі край свого вікна», «Сипле, сипле, сипле сніг» та ін.)
 - третій жмуток («Байдужісінько мені тепер...», «Я хтів життю кінець зробить», «Отсей маленький інструмент» та ін.)

6. Народнопісенна основа віршів «Червона калино, чого в лузі гнешся?», «Ой ти, дівчино, з горіха зерня...».

Завдання та запитання:

1. Підготуйте повідомлення на тему «Жінки у житті І. Франка».
2. Що таке декадентство? Випишіть визначення із літературознавчого словника.
3. Чи можна назвати збірку «Зів'яле листя» І. Франка модерністською?
4. У формі діаграми зобразіть рух почуття ліричного героя у збірці.

Література:

1. Бовсунівська Т. Феноменологічна проекція збірки Івана Франка «Зів'яле листя» / Т.Бовсунівська // Дивослово. – 1999. – № 5. – С. 2–7.
2. Бунчук Б. Віршування Івана Франка: (Останній період творчості) / Б. Бунчук // Слово і час. – 2000. – № 3. – С. 49–58
3. Горак Р. «Тричі мені являлася любов». Повість-есе / Роман Горак. – К, 1983.
4. Ільницький М. Біль, обернений у слово : [Про драму І.Франка «Зів'яле листя»] / Микола Ільницький // Дивослово. – 2000. – № 8. – С. 2–7.
5. Історія української літератури 70–90 рр. ХІХ ст.: У 2 кн. / За ред. О.Д. Гнідан. – К.: Вища школа, 2003, – Кн.ІІ. – С. 123–161.
6. Історія української літератури ХІХ ст.: У 3 кн. / за ред. М.Т. Яценка. – К., 1997. – С. 321–341.
7. Логвиненко Н. Народнопоетична основа поезій збірки І.Франка «Зів'яле листя»/ Н. Логвиненко // Українська література в загальноосвітній школі. – 1999. – №4. – С. 26–32.
8. Павличко Д. З глибини душі/ Дмитро Павличко // Франко Іван. Зів'яле листя. – К., 1985.
9. Панченко В. «Являйся, зіронько, мені...» / Володимир Панченко / Панченко В. «Так ніхто не кохав...». – Кіровоград, 1997. – С. 36–41.
10. Погребенник В. Українська література кінця ХІХ століття: творчість чільних репрезентантів / Володимир Погребенник // Українська мова та література. – 2004. – №21–24 (373–376). – С. 64–70.
11. Рильський М. Т. Франко – поет // Рильський М. Т. Статті про літературу. – К., 1980.
12. Тихолоз Б. Ерос versus Танатос (філософський код «Зів'ялого листя» : літературний огляд / Богдан Тихолоз; Передм. Любомира Сеника; ЛНУ ім. І. Франка, Наукова бібліотека, Ін-т Франкознавства. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2004. – 85 с.
13. Харкун В. Персоносфера як фактор системної організації збірки І.Франка «Зів'яле листя» (до проблеми металогики мислення) / В. Харкун // Слово і час. – 2002. – № 2. – С. 9–13.
14. Шевченко З. Про сучасний підхід до до шкільного аналізу творів Івана Франка / З. Шевченко // Дивослово. – 2000. – №10. – С. 43–48.
15. Яній О. Інтимна лірика І.Франка та повість-есе Р.Горака «Тричі мені являлася любов» / О. Яній // Дивослово. – 1996. – №8. – С. 11– 17.

Практичне заняття №15

Поетична спадщина Івана Франка. Збірка «Мій ізмарagd»

План:

1. Збірка «Мій ізмарagd» як результат розчарування поета в соціалізмі і його політичних гаслах. «Передмова» Івана Франка до збірки – ключ до розуміння її ідейно-естетичної концепції.

2. Провідні мотиви, жанрове різноманіття збірки, художня специфіка творів:

- «Поклони» («Поет мовить», «Україна мовить», «Сідоглавому» («Ти, брате, любиш Русь...»), «Декадент» та ін.);
- «Паренетікон» («Не слід усякого любити без розбору», «Немає друга понад мудрість...», «Не високо мудруй...», «Хто в першій чвертині життя» та ін.);
- «Строфи» (аналіз поезій на вибір);
- «Притчі» («Притча про життя», «Притча про любов», «Притча про красу» та ін.);
- «Легенди» («Легенда про вічне життя» та ін.)

Література:

1. Бунчук Б. Про віршову майстерність Івана Франка / Борис Бунчук // Дзвін. – 2000. – № 8. – С. 151 – 156.
2. Вербицька Л. Природно-людський спільносвіт у дидактичній ліриці Івана Франка («Мій Ізмаргард», «Давнє й нове») / Лідія Вербицька // Слово і час. – 2011. – № 7. – С. 39–49.
3. Тихолоз Б. Четверта струна Франкової ліри: (Філософська лірика в координатах світоглядної еволюції) / Б. Тихолоз // Слово і час. – 2003. – № 8. – С. 32–44.
Див. літературу до П/З № 14-15

Практичне заняття №16

Модерністські тенденції у повісті Івана Франка «Сойчине крило»

План:

1. Проблема гармонії людської особистості у творі. Провідний мотив твору – мотив кохання.
2. Специфіка композиції та сюжету. Листи Мані та внутрішні роздуми, коментарі Массіно у структурі твору.
3. Суть внутрішнього конфлікту твору (боротьба раціонального й емоційного в людині).
4. Образи Массіно й Мані як втілення чоловічого і жіночого духовних начал.
5. Символіка твору (сойчине крило, червона сукня в білий горох).

Запитання і завдання:

1. Доведіть, що головний герой Массіно – людина, що живе громадянською роботою.
2. Чи можна стверджувати, що Массіно керується у житті тільки раціональним началом?
3. Розкажіть про кохання Массіно і Мані. Що стало поштовхом до розвитку їхніх почуттів?
4. Як пояснює дівчина психологію (ментальність) жінки? В чому її сутність? Що є головним для жінки?
5. Поясніть слова Мані: «Не я покинула тебе, а ти не зумів удержати мене». Що не зміг дати їй Массіно?

6. Простежте, як змінюються настрої ліричного героя з прочитанням кожного листа Мані. До якого переконання він приходить?
7. Спробуйте пояснити сутність героїв повісті через призму гендерних теорій, опираючись при цьому на вчення З.Фрейда, К.Юнга.

Література:

1. Герасименко Т. І. Новела І. Франка «Сойчине крило». Жіноча доля в новітній інтерпретації / Т. І. Герасименко // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2011. – № 30. – С. 18–21.
2. Денисюк І. Любовні історії української белетристики / Іван Денисюк // Український декамерон. Книга перша. – К., 1993. – С. 382–388.
3. Дуркалевич В. Топографія пам'яті у модерністському тексті (Іван Франко «Сойчине крило») / Вікторія Дуркалевич/ Модернізм після постмодерну / НАН України, Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка ; ред. Т. І. Гундорова. – К. : ПЦ «Фоліант», 2008. – 318 с.
4. Зубак Л. Концепція «цілості» мистецтва або «секрети поетичної творчості» в новелі Івана Франка «Сойчине крило»/ Любов Зубак // Наукові записки КДПУ. – Серія: Філологічні науки (літературознавство). – Вип. 94. – Кіровоград, 2011. – С.212–232.
5. Історія української літератури 70–90 рр. ХІХ ст.: У 2 кн. / За ред. О. Д. Гнідан. – К.: Вища школа, 2003, – Кн. II. – С. 191–215.
6. Історія української літератури ХІХ ст.: У 3 кн. / за ред. М. Т. Яценка. – К., 1997. – С. 347–351.
7. Овдійчук Л. Лірична драма у прозі про непереможне кохання : вивчення новели Івана Франка «Сойчине крило» у 10 класі / Лілія Овдійчук // Українська мова і література в школі. – 2010. – № 3. – С. 23–25.
8. Олексюк А. Л. Іван Франко. Новела «Сойчине крило»: 10 клас / А. Л. Олексюк // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2013. – № 30. – С. 10–16.
9. Погребенник В. Українська література кінця ХІХ століття: творчість чільних репрезентантів / Володимир Погребенник // Українська мова та література. – 2004. – №21–24 (373–376). – С. 82–84.
10. Чопик Р. Про читання Франка, або як обійтися без «Коду да Вінчі»/ Ростислав Чопик // Дзвін. – 2006. – №8. – С. 69–73.

Практичне заняття №17 Філософська поема Івана Франка «Мойсей»

План:

1. Історія написання. Біблійний образ Мойсея.
2. Тема та ідея твору. Особистісне, національно-історичне та філософське начала поеми.
3. Композиція поеми. Ідейно-художнє значення Прологу. Особливості віршування.
4. Зовнішній (протистояння гебреїв і Мойсея) і внутрішній конфлікт (три «спокуси» Азазеля) у творі.
5. Конфлікт вождя і народу. Образ Мойсея:
 - життєва місія єврейського пророка;

- прагнення Мойсея розбудити духовні сили народу;
- віра пророка у велич власної місії;
- велика любов до свого народу – основна риса характеру Мойсея;
- вигнання Мойсея з табору;
- душевні муки Мойсея;
- втрата Мойсеєм віри в священну ідею;
- смерть пророка.

6. Неоромантична поетика твору.

Завдання та запитання:

1. Що викликало конфлікт гебреїв і Мойсея?
2. Як реагує Мойсей на звинувачення Авірона і Датана?
3. Розкрийте символічний смисл притчі про дерева, розказаної гебреям Мойсеєм.
4. Як реагують гебрійські діти на Мойсея? Розкрийте смисл притчі про скорпіона.
5. У чому полягає перше самозвинувачення Мойсея (перша «спокуса» Азазеля)?
6. На що натякає Азазель, промовляючи голосом матері? Які приклади наводить він Пророкові, аби довести йому хибність його намірів (друга «спокуса» Азазеля)?
7. Якою постає перед очима Мойсея Палестина, показана йому Азазелем? Як реагує на неї Мойсей?
8. Складіть таблицю: «Образ Мойсея у Біблії і в поемі І. Франка»

Література:

2. Багінська Ю. Поема Івана Франка «Мойсей» як заповіт українському народові / Б. Багінська // Дивослово. – 1996. – №8. – С. 22–28.
3. Возняк М. Нариси про світогляд Івана Франка / Микола Возняк. – К., 1955.
4. Гординський С. Мойсей – сумління свого народу / С. Гординський // Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: В 4-х кн. – К., 1994. – Кн. I. – С. 80–83.
5. Історія української літератури 70–90 рр. ХІХ ст.: У 2 кн. / За ред. О. Д. Гнідан. – К.: Вища школа, 2003, – Кн. II. – С. 161–191.
6. Історія української літератури ХІХ ст.: У 3 кн. / за ред. М. Т. Яценка. – К., 1997. – С. 355–357.
7. Крат Н. Народ і його буття на сторінках поеми І. Франка «Мойсей» / Наталія Крат // Українська мова та література. – 2012. – № 1 (січень). – С. 12–14.
8. Могильницька Г. Духовний заповіт українському народові. Вивчаючи «Мойсея» Івана Франка / Г. Могильницька // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колежіах. – 2006. – № 6. – С. 56–63.
9. Погребенник В. Українська література кінця ХІХ століття: творчість чільних репрезентантів / Володимир Погребенник // Українська мова та література. – 2004. – №21–24 (373–376). – С. 70–73.
10. Поліщук Я. «Мойсей» І. Франка на перехресті традиції і модерну / Ярослав Поліщук // Дивослово. – 2003. – № 10. – С. 7–11.
11. Шерех (Шевельов) Ю. Другий «заповіт» української літератури / Юрій Шерех (Шевельов) // Українське слово. – Кн. 3. – С. 545–565.

Самостійна робота №3

Розвиток української поезії у 70-90-х роках ХІХ століття

План

1. Проблеми розвитку поетичної творчості у 70-90-х роках ХІХ ст.
2. Провідні мотиви, образи, поетика.
3. Поетична творчість Якова Щоголіва:
 - сторінки біографії поета, світогляд. Творча історія збірок «Ворскло», «Слобожанщина»;
 - тема гіркої селянської долі у ліриці автора («Неня», «Пожежа», «Бурлаки»);
 - тема історичного минулого України, героїчних подвигів козацтва («Воля», «Запорожець», «Січа», «Хортиця»);
 - релігійна тематика («Ікона», «Суботи св. Дмитра», «Ніч св. Валентина» та інших);
 - пейзажна лірика («Листопад», «Осінь», «Ялта», «Зимній ранок»);
 - балади фольклорного змісту («Лоскотарик», «Лоскотарочка», «Вовкулака», «Климентові млини»);
 - доля митця, його життєва місія у поезії «Вітрові»;
 - художня специфіка лірики Я. Щоголіва.
4. Поетична спадщина М. Старицького:
 - місія митця у суспільстві у віршах «Поету», «Редакторові»;
 - переживання героєм-інтелігентом тяжкої недолі трудового люду у поезіях «Швачка», «Край коминка» та ін.;
 - громадсько-патріотичні мотиви лірики поета («До молоді», «До України», «Борвій», «Занадто вже! Чим дихати нема!» та ін.);
 - краса і гармонійність людських почуттів і природи; чарівна сила кохання у поезіях «Виклик», «У садку»;
 - тема історичного минулого України у баладі «Гетьман»;
 - жанрова палітра творів митця (сонети, медитативна лірика, романсові твори, сатиричні та ліричні вірші, вірші-ескізи, посвяти, вірші-декларації), багатство метрики, ритмомелодики.
5. Поетичний доробок П. Грабовського:
 - громадська та мистецька діяльність П. Грабовського;
 - творча історія та провідні мотиви збірок «Пролісок», «З півночі», «Кобза»;
 - тема покликання митця і поезії («Я не співець чудовної природи», «Поетам-українцям», «До парнасців»);

- національно-патріотичні мотиви («До України», «Орли», «До Русі-України» та ін.);
- доля трудящих («Робітників», «Швачка», «Трудівниця», «Сироти», «Веснянка»);
- оспівування борців за вселюдські ідеали свободи і справедливості («Справжні герої», «Уперед», «Не раз ми ходили в дорогу»);
- інтимна лірика («До Н.К.С.», «На пам'ять», «До сестри»).

Література:

1. Антологія української поезії: У 6-ти т. – К., 1984.
2. Бондар М.П. Поезія пошевченківської епохи. Система жанрів / М. П. Бондар. – К., 1986.
3. Гаєвська Н.М. Вивчення творчості П.А. Грабовського в школі / Н. М. Гаєвська. – К., 1989.
4. Гаєвська Н.М. Павло Грабовський: Нарис життя і творчості/ Н. М. Гаєвська. – К., 1994.
5. Дисак Ф. Павло Грабовський і питання національно-духовного відродження України / Федір Дисак // Дивослово. – 2014. – № 9. – С. 44–46.
6. Єфремов С. Історія українського письменства / Сергій Єфремов. – К., 1995.
7. Задорожний В. Поезія Павла Грабовського у фольклорному засвоєнні / Василь Задорожний // Слово і час. – 2012. – № 2. – С. 73–76.
8. Зеров М. «Непривітаний співець» (Я. Щоголів) // Зеров М. Твори у двох томах. – Т.2. – К., 1990. – С. 294–323.
9. Історія української літератури 70–90 рр. ХІХ ст.: У 2 кн. / За ред. О. Д. Гнідан. – К.: Вища школа, 2003, – Кн. II. – С. 277–419.
10. Історія української літератури ХІХ століття: У 2 кн. / За ред. акад. М. Г. Жулинського – К.: Либідь, 2006. – Кн. II. – С. 505 – 522, С. 547–572, С. 609–646.
11. Історія української літератури ХІХ ст.: У 3 кн. – Кн. 3. – К., 1997. – С. 161–204.
12. Левчик Н. В. Поезія М. П. Старицького: (Жанрові та образно-стильові особливості) / Н. В. Левчик ; АН УРСР, Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка. – К. : Наук. думка, 1990. – 121 с.
13. Мойсієнко А. Нові сонети і верлібри [Текст] : Вірші / Анатолій Мойсієнко // Сучасність. – 2005. – № 9. – С. 42–46.
14. Молочко С. Музичними стежками поезій Івана Франка та Павла Грабовського: [10 клас] / Світлана Молочко // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2005. – № 5. – С. 33–39
15. Панченко В. Є. Магічний кристал : Сторінки історії українського письменства / В. Є. Панченко, – Кіровоград, 1995. – 234 с.
16. Панченко В. Є. «Так ніхто не кохав...» (10 шедеврів української любовної лірики і новели про них). – Кіровоград, 1997.
17. Панченко В. Є. Поет революційного гарту: До 125-річчя від дня народження П. Грабовського/ В. Є. Панченко. – К., 1989.
18. Поліщук Я. Пейзажі людини / Ярослав Поліщук. – Харків : Акта, 2008. – 345 с.
19. Приходько І. Українські класики без фальсифікацій: Степан Руданський, Панас Мирний, Павло Грабовський, Гнат Хоткевич: Посібник з української літератури для студентів та учнів старших класів / Інна Приходько. – Харків : Світ дитинства, 1997. – 110 с.
20. Сиваченко М. Текстологія поетичних творів П. А. Грабовського / Микола Сиваченко; АН УРСР, Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка. – К. : Наук. думка, 1988. – 284 с.
21. Соля Б. Г. Вивчення творчості Павла Грабовського в школі: Посібник для вчителя / Б. Г. Соля. – Тернопіль : Підручники & Посібники, 2000. – 63 с.
22. Ткачук М.П. Українська поезія останньої третини ХІХ століття. Основні тенденції розвитку і естетична стратегія. – Тернопіль, 1998.

23. Хропко П. Громадянський пафос лірики Михайла Старицького / Петро Хропко // Дивослово. – 1997. – № 11. – С. 49–52.

Прозова спадщина Івана Франка. Повість «Перехресні стежки»

План:

1. Загальна характеристика прозового доробку Івана Франка. Поняття натуралізму.
2. Повість «Перехресні стежки»:
 - творча історія твору;
 - проблематика повісті (інтелігенції і народу, почуття обов'язку і відповідальності, національного буття, колоніального статусу України, історичної перспективи нації, можливостей її духовного, економічного і державного відродження);
 - особливості сюжетно-композиційної побудови: дві сюжетні лінії твору, жанр;
 - конфлікти повісті:
 - зовнішній: Євген Рафалович (обов'язок, відповідальність, мрія про вільне національне буття) і «гонорації» міста N (прагнення збагачення), Євген Рафалович і селяни (переростання зовнішнього конфлікту у внутрішній (розчарування в недовірі селян));
 - внутрішній: драма втрати ідеалу (Євген Рафалович і Регіна Стальська), вибір Євгеном Рафаловичем між громадським покликанням і особистим щастям;
 - система образів повісті:
 - Євген Рафалович. Засоби творення характеру. Життєві ідеали й боротьба героя.
 - Регіна Стальська. Способи зображення героїні. Образ-символ діамантової корони.
 - Загадка лихваря Вагмана.
 - Образи Стальського, Барана: майстерність змалювання психології персонажів.

Завдання та запитання:

1. Законспектувати статтю В. Панченка «Любов і боротьба адвоката Рафаловича (повість Івана Франка «Перехресні стежки»)» (див. у списку рекомендованої літератури).
2. Підготуйте повідомлення на тему: «Суспільно-політичне життя Галичини к. XIX – поч. XX ст.».
3. Які суспільно-політичні погляди І.Франка знайшли втілення у повісті «Перехресні стежки»?
4. Поясніть назву твору.

5. Простежте порядок розгортання сюжетних ліній повісті. Яку роль у них виконують ретроспекції?
6. Поясніть символіку снів у повісті.
7. Які сюжетні перипетії доводять наявність детективного начала повісті?

Література:

1. Брайко О. Художні особливості роману І.Франка «Перехресні стежки» / О. Брайко // Українська мова та література (газета). – 1998. – №10 (74).
2. Голод Р. Поетика натуралізму в художній прозі І. Франка / Роман Голод // Молода нація. Альманах. – 2000. – № 4. – С. 138–152.
3. Демчук О. Синтез реалістичної, романтичної, натуралістичної та експресіоністичної манер письма в повісті Івана Франка «Перехресні стежки» / О. Демчук // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2003. – № 2. – С. 82–86.
4. Жиденко Г. «Перехресні стежки» Івана Франка в 10 класі / Г. Жиденко // Українська література в загальноосвітній школі. – 1999. – №6. – С. 6–15.
5. Жук Н. Є. Проза Івана Франка/ Н. Є. Жук. – К., 1977.
6. Історія української літератури 70–90 рр. ХІХ ст.: У 2 кн. / За ред. О. Д. Гнідан. – К.: Вища школа, 2003, – Кн. II. – С. 191–215.
7. Історія української літератури ХІХ ст.: У 3 кн. / за ред. М. Т. Яценка. – К., 1997. – С. 347–351.
8. Михида С.. Модерн d'Ukraine: особистість – мегатекст – поетика: viribus unitis – ХХІ / Сергій Михида. – Кіровоград : Поліграф-Сервіс, 2013. – 332 с.
9. Панченко В. Любов і боротьба адвоката Рафаловича (повість Івана Франка «Перехресні стежки») / Володимир Панченко. – Кіровоград, 1999.
10. Погребенник В. Українська література кінця ХІХ століття: творчість чільних репрезентантів / Володимир Погребенник // Українська мова та література. – 2004. – №21–24 (373–376). – С. 82–84.
11. Степанченко О. Іван Франко «Перехресні стежки». Ідейно-художній зміст повісті, своєрідність композиції. Образ головного героя повісті Євгенія Рафаловича / Олена Степанченко // Українська мова та література. – 2014. – № 22 (листопад). – С. 22–26.
12. Франко І. Перехресні стежки. (Повість. Шкільна версія аналізу твору. Конспекти уроків). – Кіровоград: «Степова Еллада», 2000.

Іван Франко «Украдене щастя»

План:

1. Історія написання і постановки твору.
2. Реалістична психологічно-побутова драма «Украдене щастя»:
 - сюжетна лінія і конфлікт у п'єсі;
 - глибинність проблематики;
 - психологізм у змалюванні образів дійових осіб (Анна, Михайло, Микола).

Література:

1. Великий каменярь: Проза та драматургія Івана Франка: Навчальний посібник. – К.: Грамота, 2003.– 67с.

2. Зозуляк П. «Конкурс... заставив мене написати «Украдене щастя»/ П. Зозуляк // Дзвін. – 2005.– № 2.– С. 137–141.
3. Мороз Л. Драматургія І. Франк/ Л. Мороз // Дивослово. – 1996.– № 5–6.– С. 3–8.
4. Шевченко О. «Мої п'єси – то мій смуток»: «Украдене щастя»: історія написання і постановки, соціально-психологічний конфлікт / О. Шевченко // Укр. мова та література. – 2004.– № 36.– С. 28–30.

Див. у рекомендованому списку до П/З № 13.

Іван Франко «Лель і Полель»

План:

1. Жанрово-композиційні особливості твору («роман виховання», психологічний роман; концепція двійництва як основа сюжету; романтичне і реалістичне у структурі твору).
2. Час і простір у романі.
3. Сутність конфлікту.
4. Образи Гната і Владислава.
 - історичний контекст формування характерів братів;
 - життєвий вибір героїв – дві сторони людського «я» (Владко – адвокат, Начко – редактор); ставлення до їхньої діяльності оточення;
 - випробування коханням (Регіна в долі героїв);
 - трагізм долі героїв.

Література:

1. Бровіньок (Гундорова) Т. І. Колізія двійництва в романі Франка «Лель і Полель» / Т.І. Бровіньок (Гундорова) // Радянське літературознавство – 1981. – № 6. – С. 57–65.
2. Грабович Г. Вождівство і роздвоєння: «валєнродизм» Франка / Григорій Грабович // Грабович Г. Тексти і маски. К., 2005. – С. 95–140.
3. Гундорова Т. Франко – не Каменяр/ Тамара Гундорова. – Мельборн, 1996.
4. Ткачук М. Естетична концепція дійсності в Бориславському циклі творів І. Я. Франка (монографічне дослідження) / Микола Ткачук. – Тернопіль: Вид. відд. кн.-журн. вид-ва «Тернопіль», 1992. – 124 с.

Іван Франко «Voа constrictor» (перша редакція)

План:

1. Вплив роману німецького письменника К. Шпіндлера «Voа constrictor» на появу одноіменної повісті І. Франка. Три редакції Франкового твору (1878, 1884, 1905–1907).
2. Жанрово-композиційні особливості твору.
3. Образ Германа Гольткремера та історія «накопичення капіталу».
4. Синтез реалізму, натуралізму й елементів символізму в повісті.
5. Психологізм твору.

Література:

1. Голод Р. Штрихи до генези Франкової повісті «Воа constrictor»/ Роман Голод //Українське літературознавство. – 2012. – Випуск 76. – С. 10–19. Або: Режим доступу до публікації: http://lnu.edu.ua/faculty/Philol/www/ukr_literaturoznavstvo/76_2012/76_2013_2HOLOD.pdf
2. Гузар З. До питання про локальний колорит у прозі І. Франка. (Борислав і Дрогобич у двох редакціях повісті «Воа constrictor»)» / З. Гузар // Укр. літературознавство. – 1972. – Вип. 17. – С. 106–112.
3. Гундорова Т. Франко – не Каменярь / Тамара Гундорова. – Мельбурн, 1996.
4. Денисова Т. Іван Франко і натуралізм / Т. Денисова // Іван Франко і світова культура. – К., 1990. – Кн. I. – С. 212–220

Іван Франко «Іван Вишенський»

План:

1. Постать Івана Вишенського у науковій (монографія «Іван Вишенський і його твори») і художній (поема «Іван Вишенський») спадщині І. Франка.
2. Історичні факти і художній вимисел у творі.
3. Жанр. Особливості композиції твору.
4. Проблему вибору, співвіднесення індивідуального та суспільного, самопожертви та саморозвитку в творі.
5. Образи-символи вставних притч.

Література:

1. Меркун Г. М. Поема І.Франка «Іван Вишенський» / Г.М. Меркун // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2008. – № 19–21. – С. 59–62.
2. Асеева Л. М. Поема І. Франка «Іван Вишенський» / Л. М. Асеева // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2010. – № 26. – С. 35–35.

ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ (ЗАЛІКОВИХ) ПИТАНЬ

1. Соціально-економічне та громадсько-політичне життя України II половини XIX століття. Діяльність громад. Вплив Емського указу на розвиток літератури.
2. Дискусія про шляхи розвитку української літератури. Позиції М. Драгоманова, І. Нечуя-Левицького, Б. Грінченка, І. Франка та ін.
3. Реалізм як творчий метод: філософська та естетична основи.
4. Тематична та жанрова специфіка української прози 70-90-х років XIX ст.
5. Життєвий і творчий шлях Івана Нечуя-Левицького. Літературно-естетичні погляди письменника.
6. Проблематика повісті І. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я».
7. Система образів героїв у повісті І. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я».
8. Засудження процесів русифікації та нищення надбань української культури, виродження національних традицій та ментальності в повісті І. Нечуя-Левицького «Хмари». Алегоричне значення назви. Освітні заклади як головний засіб русифікації.
9. Старше (Василь Дашкович) і молодше (Павло Радюк) покоління патріотично налаштованої української інтелігенції в повісті І. Нечуя-Левицького «Хмари».
10. Історична основа повісті І. Нечуя-Левицького «Гетьман Іван Виговський». Риси історико-біографічного жанру. Проблематика твору.
11. Образ гетьмана Івана Виговського з однойменної повісті І. Нечуя-Левицького. Історична й побутова лінії життя Івана Виговського у творі.
12. Життєвий і творчий шлях Панаса Мирного.
13. Творча історія роману. Життєва основа твору. Три етапи роботи над романом. Співпраця з І. Біликом.
14. Ідейно-сміслові навантаження другої частини в романі П. Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?». Психологічні наслідки довголітнього перебування українців у кріпацькій неволі.
15. Жанрово-композиційні особливості роману П. Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?». Проблематика, сюжет.
16. Проблема «пропащої сили» в романі П. Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?». Образ Чіпки, Максима Гудзя. Грицька.
17. Жіночі образи роману П. Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?».
18. Жанрово-композиційні особливості роману П. Мирного «Повія». Опозиція моралі села і міста у творі.
19. Образ Христі Притики в романі «Повія» П. Мирного. Образи Марини і Мар'ї як паралелі до образу Христі.
20. Образи Тимофія Жука і Петра Телепня у повісті П. Мирного «Лихі люди». Особливості композиції твору.
21. Проблематика діалогії Б. Грінченка «Серед темної ночі», «Під тихими вербами». Образи братів Сивашів – Романа, Зінька, Дениса.

22. Психологізм малої прози Б. Грінченка. Особливості змалювання образів дітей у межових ситуаціях (на матеріалі прочитаних творів).
23. Становлення та розвиток українського професійного театру. Заснування першої української професійної трупи М. Кропивницьким. Внесок М. Старицького, І. Карпенка-Карого у розвиток театру. Провідні актори театру корифеїв.
24. Українська драматургія II пол. XIX ст.: тематична та жанрова своєрідність. Провідні драматурги.
25. Проблематика п'єси М.Старицького «Талан». Образ Марії Лучицької.
26. Драма М. Старицького «Не судилось» («Панське болото»): тема, проблема, конфлікт. Образна система твору.
27. Тема, проблема, специфіка конфлікту драми М. Кропивницького «Олеся».
28. Образ головної героїні у драмі М. Кропивницького «Олеся». Риси «нової драми».
29. Драма М. Кропивницького «Доки сонце зійде, роса очі виїсть». Морально-етична та соціальна основи конфлікту. Образна система п'єси.
30. Драматичний етюд М. Кропивницького «По ревізії» – гостра й дотепна сатира на сільську владу в пореформену добу. Гумор і сатира у змалюванні образів дійових осіб п'єси.
31. Життєвий і творчий шлях Івана Тобілевича (Карпенка-Карого). Акторська і письменницька діяльність.
32. Життєва основа, автобіографічні мотиви у п'єсі І. Тобілевича (Карпенка-Карого) «Мартин Боруля». Проблематика твору. Конфлікт.
33. Образ Мартина Борулі з однойменної комедії І. Тобілевича (Карпенка-Карого): трагікомічне начало. Засоби сміху у творі.
34. Проблема влади грошей над людиною у комедії І. Тобілевича «Сто тисяч». Нагромаджувач грошей і «преоберетатель земельки» (Образ Герасима Никодимовича Калитки).
35. Проблема впливу грошей на психологію людини в комедії І. Тобілевича (Карпенка-Карого) «Хазяїн». Психологічна переконливість образу Терентія Пузиря.
36. Історична основа трагедії І. Тобілевича (Карпенка-Карого) «Сава Чалий». Зовнішній конфлікт у творі, його підґрунтя.
37. Особливості внутрішнього конфлікту в трагедії І. Тобілевича «Сава Чалий». Образ головного героя. Неоромантичний контекст п'єси.
38. Проблема батьків і дітей, висміювання системи виховання в комедії І.Тобілевича (Карпенка-Карого) «Суєта».
39. Специфіка розвитку української поезії II пол. XIX століття: провідні мотиви, художні засоби, ліричний герой (на матеріалі творчості М. Старицького, П. Грабовського, Я. Щоголіва (на вибір)). Аналіз поезії (на вибір).
40. Життєвий і творчий шлях Івана Франка. Громадсько-політична діяльність.

41. Багатогранність творчої спадщини І. Франка. Перекладацька діяльність. І. Франко – теоретик літератури і літературний критик (аналіз однієї статті на вибір).
42. Збірка І. Франка «З вершин і низин»: композиція, мотиви, образ ліричного героя. Ідейно-художній аналіз поезії «Гімн».
43. Провідні мотиви циклу «Веснянки» зі збірки І. Франка «З вершин і низин». Народнопоетичні засоби у циклі.
44. Новаторство І. Франка у жанрі сонета. Аналіз одного сонета (на вибір).
45. Композиція, провідні мотиви, жанрове різноманіття збірки І. Франка «Мій Ізмарагд». Аналіз поезії (на вибір).
46. Збірка І. Франка «Зів'яле листя»: композиція, мотиви, рух почуття ліричного героя. Аналіз поезії (на вибір).
47. Історія написання поеми І. Франка «Мойсей». Біблійне, національно-історичне та особистісне начала у творі.
48. Композиція та сюжет поеми І. Франка «Мойсей». Ідейно-художнє значення Прологу. Особливості віршування.
49. Зовнішній конфлікт у поемі І. Франка «Мойсей». Образ гебреїв.
50. Внутрішній конфлікт у поемі І. Франка «Мойсей». Образ Мойсея.
51. Образна система поеми І. Франка «Мойсей».
52. Повість І. Франка «Воа constrictor». Жанрово-композиційні особливості твору. Риси реалізму, натуралізму та символізму. Образ Германа Гольткремера. / Жанрово-композиційна особливості повісті І. Франка «Лель і Полель». Образи братів Калиновичів.
53. Творча історія повісті І. Франка «Перехресні стежки». Особливості композиції та сюжету.
54. Специфіка зовнішнього конфлікту в повісті І. Франка «Перехресні стежки». Мрії Євгена Рафаловича про українське національне буття.
55. Внутрішній конфлікт у повісті І. Франка «Перехресні стежки». Образи Євгена Рафаловича і Регіни Стальської.
56. Психологізм повісті І. Франка «Перехресні стежки». Образи-символи у творі.
57. Специфіка композиції та сюжету новели І. Франка «Сойчине крило». Проблема боротьби раціонального й емоційного в людині. Образ ліричного героя (Массіно).
58. Мотив любові в новелі І. Франка «Сойчине крило». Жіноча та чоловіча духовність. Символіка твору.
59. Проблема вибору співвіднесення індивідуального та суспільного, самопожертви та саморозвитку в поемі І. Франка «Іван Вишенський». Символіка твору.
60. Драма І. Франка «Украдене щастя»: проблематика, особливості конфлікту. Психологізм у змалюванні образів дійових.

Начально-методичне видання

Історія української літератури II пол. XIX ст. (70–90-і роки)

*Навчально-методичний посібник для студентів
факультету філології та журналістики*

Марія ЛАВРУСЕНКО

Книгу видано в авторській редакції

Підписано до друку 27.08.2020. Формат 60x84 ¹/₁₆
Папір офсет. Цифровий друк. Ум. др. арк. 4,29. Тираж 50

ВІДДРУКОВАНО ФОП Піскова М.А.
СВІДОЦТВО ПРО ДЕРЖАВНУ РЕЄСТРАЦІЮ
№24444000000027816 від 18.08.2016